

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

הבא לגרש אחת משתי נשים ששמותיהן שווים

ממשנתנו מבואר, שמי שהיה נשוי שתי נשים ששמותיהן שווים, וכתב גט לשם אחת מהן, לאחרת הוא פסול, אבל לזו שנכתב לשמה הוא.

ואם כן, כשתרצה להינשא לאחר, תראה את הגט, ותוכל להינשא, ואין לחשוש שנכתב הגט הזה לחברתה ולא לה, ואבד מחברתה, והיא מצאה אותו.

רבא היה סבור, שבעלת הגט נאמנת לומר, שהגט הזה נכתב וניתן לה, משום שהוא ברשותה, ואינה צריכה ראייה אחרת.

ומכאן אמר רבא ללמוד, שכשהיו בעיר שנים ששמותיהם שווים, כגון שנים ששמותיהם יוסף בן שמעון, והוציא אחד מהם שטר חוב על איש אחר, אין הנתבע יכול לטעון כנגדו, לא לך אני חייב אלא ליוסף בן שמעון שני, והשטר הזה ממנו נפל, שכל שהוציא יוסף בן שמעון זה את השטר, בוודאי שלו השטר, ולו הוא חייב.

ואבבי דחה דבריו ואמר שבעלת הגט אינה נאמנת לומר, שהגט נכתב וניתן לה, ממה שהוא ברשותה, ואינה מותרת להינשא, אלא אם תביא את העדים, שהגט נמסר בפניהם, ויעידו שלה נתן הבעל את הגט.

וכתבו התוס', שהוכחה זו מועילה לה, רק לפי דעת רבי אלעזר, אבל לדעת רבי מאיר, שהעדים החתומים בגט, הם העיקר, אין הגט כשר, עד שיהיה מוכח מתוך הכתוב בו בלבד, לאיזו אשה ניתן, אבל אם הדבר מתברר, על ידי עדות אחרת, אין הגט כשר, וכששמות שתי הנשים שווים, אין להכשיר את הגט, עד שיכתוב בתוכו סימן נוסף על שם האשה, שיהיה מבורר מתוך הגט, לאיזו אשה ניתן.^א **ובדף כ"ב נתבאר, שאין כן שיטת רש"י, אלא אף אליבא דרבי מאיר, אם יעידו עדי המסירה שלזו ניתן, הגט כשר ומותרת להינשא.**

^א ואם תאמר למאן דחייש לקמן ... לשני שוירי ולשני יוסף בן שמעון אף על גב דלא הוחזקו, אם כן, לרבי מאיר יפסלו כל הגיטין, דלא משכחת תו שום גט שיהא מוכח מתוכו. ואומר ר"י, דדוקא בגט הנמצא הוא דחייש, שמה מאחר נפל, אבל חשיב שפיר מוכח מתוכו, כיון דלא הוחזקו אלא שוירי א' ויוסף בן שמעון אחד. [ו] ואם תאמר דתנן בפרק גט פשוט ... ומשני הכי אמר רב שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין אלא זה בפני זה, והשתא היכי מיירי, אי בלא הוחזקו, הא מסקינן לקמן דלא חיישינן, ואי בהוחזקו, אם כן לרבי מאיר, אפילו זה בפני זה אין מגרשין עד שיכתבו כהן או דורות או שום סימן ואז ליכא למיחש למידי, ואי לרבי אלעזר, הא עדי מסירה ידעי שפיר אם זו היא אשתו או לאו ... ואומר ר"י, דאין עדי מסירה מדקדקים לראות אם זו אשתו, כיון שמכירים שמו ושמה וכתוב בגט שמו ושמה, ולא חיישינן שמה יתנו לאשת חבירו ששמו כשמו ושמה כשמה, וגם לא מסקי אדעתיהו להבחין אם יש יוסף בן שמעון אחר בעיר, וכשבאה לבי"ד להתירה להנשא, מעידים עדי מסירה בפני בי"ד שראו שבעלה נתן לה גט, אף על פי שלא דקדקו אם היא היתה אשתו, ולהכי פריך ... אין מגרשין אלא זה בפני זה, וכשבאה לבית דין להתירה, שילי בי"ד לעדי מסירה אם היו שם שני יוסף בן שמעון. ולא רצה לתרץ דאין מגרשין אלא אם כן מכירין עדים שזו היא אשתו, דאין זו תקנה טובה, דאם כן בטורח ימצאו עדי מסירה. [תוס'].]

פרק שלישי כל גט

דף כ"ד

כתיבת הגט לשמה

הגט צריך להיות נכתב (א) לשם גירושין (ב) ולשם האיש המגרש (ג) ולשם האשה המתגרשת. כפי שיתבאר.

ענין זה, שהגט צריך להיות כתוב לשם גירושין, מבואר ממה שהגט נקרא בכתוב "סִפְרָ פְּרִיָּתָהּ", כלומר ספר הנכתב לשם כריתות וגירושין. ולפיכך, אם היה עובר בשוק, ושמע קול סופרים מלמדים את תלמידיהם לכתוב גט, ומזכירים שם איש ואשה, וארע שהזכירו את שמו ואת שם אשתו [אפילו נתכוונו לו ולאשתו], הגט הזה פסול לגרש בו את אשתו, כי לא נכתב כלל לשם גירושין, אלא להתלמד, היאך כותבים את הגט.

וענין זה, שהגט צריך להיות כתוב לשם האיש המגרש, מבואר בכתוב שלא נאמר "ונתן לה ספר כריתות" אלא "וּנְתַבַּ לָּהּ סִפְרָ פְּרִיָּתָהּ וְנָתַן בְּיָדָהּ" לומר שיהא כותב כלומר יהא הגט נכתב לשמו. ולפיכך, כתב אחד גט לגרש בו את אשתו ונמלך מלגרשה ומצאו אדם אחר שהיה שמו כשמו ושם אשתו כשם אשתו אף על פי שנכתב גט זה לשם גירושין הוא פסול לאיש השני לגרש בו כי לא נכתב לשמו אלא לשם איש אחר.

וענין זה, שהגט צריך להיות כתוב לשם האשה המגרשת, מבואר ממה שנאמר בכתוב "וּנְתַבַּ לָּהּ" כלומר לשמה. ולפיכך, מי שהיו לו שתי נשים ששמותיהן שווים וכתב גט לגרש בו את האחת פסול לגרש בו את השניה אף על פי שנכתב לשם גירושין ולשמו כי מכל מקום לא נכתב לשם האשה שבא לגרש.

אין ברירה בדין זה

נתבאר שאין הגט כשר אלא כשנכתב לשם גירושין ולשם האיש והאשה.

ומבואר שבשעת כתיבת הגט צריך להיות מבורר דבר זה ואי אפשר לבררו אחר זמן.

ולפיכך מי שהיו לו שתי נשים, ששמותיהן שווים, ואמר בשעת כתיבת הגט, שיהיה לשם מי שירצה אחרי כן, מבין שתייהן, הגט פסול, ואין אומרים, כשהחליט לבסוף את מי מהן רוצה לגרש, שהתברר שלה התכוון בשעת הכתיבה, [ואף האומרים, שבשאר דיני התורה יש לסמוך על מה שמתברר לבסוף, מודים לדין הזה], כי נאמר בתורה "וּכְתַב לָהּ", ללמד שבשעת הכתיבה, צריך להיות ברור, לשם מי נכתב, ולא שיתברר לאחר זמן.

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

לגמרי, ואינו פוסלות אותה לאחים.

שנים ששמותיהם שווים ובא אחד לגרש את אשתו

ריח הגט פוסל מהכהונה

הנותן גט לאשתו, ואומר לה, "הרי את מגורשת ממני, ואין את מותרת לכל אדם", לא התירה הגט הזה להינשא, אבל לענין איסור גרושה לכהנים, דינה כגרושה, ואסורה להם, [אם היה בעלה כהן, נאסרה לו, ובכל אופן כשתאלמן ממנו, תיאסר לכל הכהנים], שנאמר בפרשת איסורי כהונה, "וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִישָׁה לֹא יִקְחוּ" (ויקרא כ"א ז'), ללמד, שאפילו אינה גרושה אלא מאישה, אסורה לכהנים.

גיטין פסולים

יש גיטין ששנו בהם חכמים שהם פסולים, ונחלקו בהם חכמים, אם פסולים הם לגמרי, ואף ריח הגט אין בהם, או שיש בהם ריח הגט, והם פוסלים את האשה לכהונה.

ב. לדעת שמואל, בכל הגיטין, שאמרו בהם חכמים לשון פסול, אף על פי שאינם כשרים להתיר את האשה, פוסלים אותה מהכהונה, ובכלל זה גיטין שלא נכתבו לשם גירושין כלל, כדן הראשון של משנתנו המדבר בגט שנכתב שלא לשמה כלל ושנו בו לשון פסול. [=כולן פוסלים בכהונה ואף הראשון].

א. ולדעת רב, רק גיטין פסולים, שנכתבו לשם גירושין, בכלל דין זה, ואף אם לא נכתבו לשם האיש והאשה. אבל כשלא נכתבו לשם גירושין כלל כדן הראשון של משנתנו אינם פוסלים את האשה מהכהונה. [=כולן פוסלים בכהונה חוץ מן הראשון].

דף כ"ה

ג. ולדעת זעירי ורב אסי, כל גט שפסול, משום שנכתב בחסרון כוונה לשם אחד מהדברים שהוא צריך להיות כתוב, אינו פוסל את האשה מהכהונה⁷, ורק גט שפסול, משום שהתברר לשם מי נכתב, רק אחרי שכבר נכתב, פוסל מהכהונה, כי לחומרא אנו סומכים על מה שהתברר לבסוף, ואם כן קבלה גט כשר⁸. [=כולן אין פוסלים חוץ מן האחרון].

ד. ולדעת רבי יוחנן, אף זה אינו פוסל מהכהונה, כי אין סומכים על מה שהתברר לבסוף, לא לחומרא ולא לקולא. [=אף אחרון נמי אינו פוסל].

דעת רבי יוחנן בענין ברירה

שתי הלכות אמר רבי יוחנן, וטעם אחד לשתיהן, והוא, שאין

⁷ אפילו ריח הגט אין בהם, ולא דמו למגורשת מאישה ולא התירה לכל אדם, דההיא לההוא מילתא מיהא לשמו ולשמה נכתב. [רש"י].

⁸ וילייע אם רק לענין זה מכשירים את בגט לחומרא או לגמרי ואם כן כשתקבל קידושין מאחר תהא מקודשת לשניהם מספק.

מבואר במשנתנו שכשהיו שני אנשים ששמותיהם ושמות נשיהם שווים וכתב האחד גט לגרש בו את אשתו הגט פסול אצל השני ומשמע שאצל הראשון הגט כשר וכשהאשה מוציאה אותו היא נישאת על ידו ואין לחוש שלא בעלה כתבו אלא זה ששמו כשם בעלה.

ואילו במסכת בבא בתרא מבואר שכשהיו בעיר שנים ששמותיהם שווים כגון ששמות שניהם יוסף בן שמעון ובא איש אחר לתבוע מאחד ממון בשטר שכתוב בו שיוסף בן שמעון לוה ממנו כל אחד מהם דוחה אותו ואומר לא אני חייב לך אלא האחר. וכמו כן היה לנו לומר שכשהאשה מוציאה גט יש לפוסלו בטענה לא בעליך כתבו אלא האחר.

ועל כרחך, משנתנו, בה מבואר שכששמות שני האנשים ושתי הנשים שווים, זה שהגט נכתב לשמו מגרש בו את אשתו, הכשר הגט בעדי מסירה, וכדעת רבי אלעזר, האומר, שעל ידי עדי המסירה הגט כורת בין האיש והאשה, והם יודעים למי נכתב הגט ומי מגרש בו.

חליצות ששנו בהם חכמים שהן פסולות

אשה שמת בעלה בלא בנים, והיו לו אחים, הרי זו זקוקה לחליצה או לייבום, כמבואר במסכת יבמות. על ידי הייבום היא נעשית אשת האח המייבם לכל דבר. ועל ידי החליצה היא מותרת לשאר כל אדם כשאר אלמנות. וכל זה כשהיתה החליצה כתקנה כפי המבואר במסכת יבמות אך יש אופנים שאין החליצה כתקנה ושנינו בהם שהחליצה פסולה. ונחלקו חכמים מה הדין כשהיתה חליצה פסולה.

לדעת שמואל, כל מקום ששנו חכמים חליצה פסולה, אף על פי שהיא פסולה, ואינה מתירה אותה לשאר בני אדם, מועילה היא לאסור אותה על האחים, שלא תתייבם עוד לאחד מהם⁹, אלא תחלוץ שוב חליצה כשירה.

ובמערבא [=ארץ ישראל] היו אומרים משמו של רבי אלעזר, חליצה בשמאל וכן חליצה בלילה, ששנו בהם חכמים שהן פסולות, דינן כן, שאף שהן פסולות, פוסלות אותה לאחים, ששם חליצה להן, אלא שאינה בהכשר². אבל חליצה לקטן וכן חליצה באנפיליא [כעין גרב] אין זו חליצה כלל³, וחליצות אלו פסולות

⁹ דקמו עלה בכיון שלא בנה שוב לא יבנה, דלא כתיב "אשר לא בנה את בית אחיו", אלא "אשר לא יבנה", כיון שחלוץ שוב לא יבנה. [רש"י].

² דיליף "רגל" "רגל" ממצורע, דכתיב "ימנית", ולילה נמי נפקא לן התם. [רש"י].

³ דאיש ונעל כתובים בפרשה. [רש"י]. ואם תאמר, שמואל ובני מערבא במאי פליגי בקטן, הא פלוגתא דרבי מאיר ורבנן היא ... ואומר ר"י, דהכא פליגי בלשון המשנה, דשמואל משמע ליה הלשון חליצתה פסולה ופוסלת, ואתיא מתניתין כרבי מאיר, ולא משום דסבירא ליה כרבי מאיר, ובני מערבא משמע להו שפיר פסולה ואינה פוסלת, ואתיא כרבנן. [תוס'].

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

עצמו, כגון זה, שאמר, שיהיה הגט למי שיתרצה אחר זמן, לבין תולה בדעת אחרים, כגון שאומר לסופר לכתוב הגט לשם זו שתצא בפתח תחילה, ולפיכך נסתפק, שמא באופן הזה, שאינו תולה בדעתו, אלא בדבר אחר, יש ברירה, וכשתצא אחת מהן תחילה, יתברר שלשמה נכתב הגט, ויכול לגרשה בו.

אולם רב יהודה אמר לו, שאין חילוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים, וכשם שכשתולה בדעת עצמו אין ברירה, כמבואר במשנתנו, כך אין ברירה כשתולה בדעת אחרים, והגט פסול, כגט שנכתב שלא לשמה.

וזהו שכשתמה אביי על המשא ומתן הזה, שזה שואל מה דין תולה בדעת אחרים, וזה משיב מדין תולה בדעת עצמו. והשיב לו רבא, שאין חילוק בין זה לזה, לדעת האומרים אין ברירה, בזה ובזה אין ברירה, ולדעת האומרים יש ברירה, בזה ובזה יש ברירה.

שחט את הפסח על מי מבניו שיעלה ראשון

מבואר במסכת פסחים, שאם היה אחד עולה לירושלים לעשות הפסח, ואמר לבניו, כשאגיע לירושלים אשחט הפסח על מי שיעלה מכס ראשון לירושלים, כיון שהכניס ראשון הבנים ראשו ורובו לירושלים, זכה בחלקו, ומזכה גם שאר אחיו עמו.

ואמר רב הושעיא להקשות מדין זה על דברי רבי יהודה, שאמר, שגם כשתולה בדעת אחרים אין ברירה, שכן זה, כששחט הפסח עדיין לא ידע מי מבניו יעלה תחילה, ורק כשעלה תחילה אחד מהבנים, נתברר הדבר, ומבואר, שאותו בן זכה שנשחט הפסח לשמו, הרי שיש ברירה, לכל הפחות בתולה בדעת אחרים.

השיב לו רב יהודה, הושעיא בני, מה ענין פסחים אצל גיטין, הלא כבר מבואר מדברי רבי יוחנן, שזה ששחט הפסח על בניו, מתחילה היתה דעתו לשחוט עבור כולם, ולא אמר להם ששחט על הראשון שיעלה, אלא כדי לזרזם במצוות, כלומר, נראה איזה הוא ראשון, ולא הודיעם מה בלבן, ועל כרחך זה הטעם, שאם לא נתכוון לזכות אלא לראשון, וזכה משום ברירה, היאך זכו גם כל שאר הבנים, עם זה שעלה ראשון.

וכן מבואר בברייתא המסיימת דין זה, מעשה היה, וקדמו בנות לבנים, ונמצאו בנות זריזות ובנים שפלים, כלומר כולם שווים בפסח, ואין המעלה בהקדמה, אלא שאלו זריזות ואלו שפלים.

מי היא באותם הימים

בדף ע"ג מבואר, שמי שחלה, ונתן גט לאשתו, ואמר לה, "הרי זה גיטך מעכשיו, אם אמות מחולי זה", אם לבסוף מת מאותו חולי, מאחר שנתקיים התנאי, הרי זה גט.

ונחלקו שם חכמים, מה דינה של האשה כל ימי החולי, ודעת רבי יהודה, שכל אותם ימים היא נחשבת אשת איש לכל דבר,

ברירה, כלומר אין מעשה קיים, כשרק לאחר זמן יתברר מה נעשה עתה.

הלכה אחת בענין גיטין, היא המבוארת לעיל, שמי שהיו לו שתי נשים ששמותיהן שווים, וכתב גט על שם נשותיו, על דעת שלאחר מכן יברר את מי מהן יגרש בו, אין זה גט כלל, ואף לא ריח הגט יש כאן, ואף אם יתן לאחת מהן את הגט הזה, אשתו היא לכל דבר כבתחילה.

והלכה שניה לענין ירושה, והיא מה שאמר רב אסי אמר רבי יוחנן, אחים שחלקו נכסי אביהם, אין לומר שבשעה שחלקו, נתברר שכל אחד נוטל את החלק שהיה ראוי לו בתחילה, ונחשב יורש בו, שהרי בשעת מיתת האב לא היה הדבר מבורר, ואינו יכול להתברר לאחר זמן, ואם כן גם אחר חלוקה, ירושתם האמיתית מעורבת יחד בכל הנכסים, וכשחולקים כל אחד מקנה לאחיו מהחלק שירש, ונמצא שכל אחד מהם נחשב בחלק המוחזק אצלו כחלק, ולא כיוורש, בהגיע היובל, החלוקה בטילה, כי כל חלק חוזר למי שירש אותו באמת, ועליהם לחזור ולחלק שוב אחר כל יובל ויובל.

והוצרך רבי יוחנן ללמד ענין זה שאין ברירה, בשתי הלכות אלו, ולא היה די לו ללמד את האחת, וילמדו ממנה את חברתה, כי אם היה מלמד אחת מהן בלבד, היה מקום לומר, רק בה אין ברירה, ולא בחברתה.

אם היה אומר רק הלכה זו, שאין ברירה בגט, היה מקום לומר, דווקא בגט אין ברירה, כי נאמר בו בפירוש "וְכָתַב לָהּ", לומר שבשעת כתיבה יהא נכתב לשמה, ולא שיתברר אחרי כן, אבל בשאר עניינים, אפשר שיש ברירה.

ואם היה אמר רק הלכה זו, שאין ברירה בירושה, היה מקום לומר שבאמת אין הדבר ברור אצלו שאין ברירה, אלא ספק הוא, ולהחמיר אמר שיחלקו שוב בכל יובל, אבל להקל לא אמר, ואפשר שבגט יש כאן ריח הגט^א. אי"נ דווקא לענין ירושה החלוקה בטילה בכל יובל, משום שמתחילה היתה השדה של איש אחד, וכן יש לה לחזור להיות בכל יובל, ואין הטעם משום שאין ברירה.

אין ברירה בגט גם כשתולה בדעת אחרים

נתבאר במשנתנו, שאין ברירה בגט, כלומר מי שהיו לו שתי נשים ששמותיהן שווים, ואמר לסופר, כתוב גט לאחת מנשיי, לזו שארצה לגרש לאחר זמן, אין אומרים שלאחר זמן, כשנתרצה לגרש את האחת, נתברר שהגט נכתב לשמה, אלא הגט הזה פסול.

ורב הושעיא היה סבור, שיש לחלק בדין ברירה בין תולה בדעת

^א ואם תאמר לקולא נמי שמעינן ליה דאין ברירה בפרק בתרא דבכורות גבי מעשר בהמה, דקאמר אפילו חלקו הירושין תשעה כנגד תשעה עשרה כנגד עשרה אין אומרים זהו חלקו המגיע. ויש לומר דמכל מקום לא שמעינן גט מינה כדאמר התם, דאי אתמר בהא, בהא קאמר רבי יוחנן דומיא דבבב, מה בנד ברור לך, אף צאנך ברור לך. [תוס'].

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

בין אם רצה האב, ובין אם לא רצה, האשה מקודשת.

לדעת רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון, לא נתכוון זה לקדשה, אלא **אם ירצה האב**, ולפיכך רק אם אצה האב היא מקודשת, ואף על פי שבאותה שעה שקידש, ספק הוא אם ירצה האב או לא, כשנתרצה האב, אנו אומרים, הוברר הדבר, שמתחילה היתה ראויה להתקדש לו, ולכן היא מקודשת.

ומכאן למדנו, שגם **לדעת רבי שמעון**, יש ברירה, כלומר המעשה מתקיים על סמך מה שיתברר אחר זמן, גם בדבר שתלוי בדעת אחרים.

ומה שנראה לכאורה מדבריו בענין לוקח יין מבין הכותים, שדעתו שאין ברירה בדבר התלוי בו, יתבאר בעזה"י להלן שאין הדבר כן.

הלוקח תבואה מהכותים דינו כלוקח טבל וודאי

הכותים גירי אמת הם, ולכן תבואתם חייבת במעשרות, ככל תבואת ישראל, והלוקח מהם תבואה, מחוייב להפריש ממנה, אפילו תרומה גדולה, **כי ודאי שלא עשרו את התבואה שמכרו לו, משום שאינם חוששים, להכשיל את ישראל באיסור טבל.**

ואף על פי שזהירים הם באיסור גזל, אינם חושבים לגזל, מה שלא נתנו את התרומות ומעשרות לכהנים וללוויים, כי ממון זה אין לו תובעים [שיכולים לדחות כל כהן ולומר לו אתן לכהן אחר]. וגם קודם הפרשה אינו נראה כגזל. וגם סומכים על מה שדרשו חכמים, שהמוכר פטור מלעשר, שנאמר "ואכלת" למעט מוכר.

הלוקח יין מבין הכותים

הלוקח יין מבין הכותים, [קודם שגזרו על יינם, או שלקח מהם יין שנעשה על ידי ישראל], אסור לו לשותות את היין, עד שיפריש ממנו תרומות ומעשרות, כדין יין טבל.

ונחלקו חכמים מה יעשה, **אם אין לו אפשרות להפריש, כגון שאין לו כלים להפריש לתוכם את המעשרות** [רש"י]. **א"י בערב שבת בין השמשות, שאסור לו להפריש תרומות ומעשרות**, ואין לו היתר אלא לקרוא להם שם.

א. רבי מאיר אומר, יאמר, "שני לוגין שאני עתיד להפריש ממאה, הרי הן תרומה, עשרה מעשר ראשון, ותשעה מעשר שני". [רש"י מפרש, שמחלל מעשר שני על המעות, כי מה שיכול לעשות בהיתר עושה. ותוסי מפרשים שאינו יכול לחללו, כי עדיין לא קבע לו מקום, ואי אפשר לחלל אלא אחר הפרשה]. **ואחר כך מותר לשותות את היין, שכל מה ששותה מתברר כחולין, וכשיפריש כפי שאמר, יתברר מה לתרומה, ומה למעשר.**

ב. ורבי יהודה ורבי שמעון ורבי יוסי אוסרים. ונאמרו שני אופנים לבאר טעמם. **רב מרשיא היה סבור, שטעמם של רבי יהודה ורבי שמעון, שאין ברירה כשתולה בדעת עצמו, ולכן אי**

ואם בעלה כהן, היא אוכלת תרומה, ובכל אופן אם זנתה דינה בחנק.

ומכל מקום, לא נחלק רבי יהודה עם חכמים אלא מה דינה באותם ימים שהוא חולה, קודם שמת, אבל גם רבי יהודה מודה, שמאחר שאמר לה, "הרי זה גיטך מעכשיו", **אם לבסוף מת מאותו חולה, הרי זה גט משעת נתינתו**^א.

ואף שכשנתן לה את הגט, ספק הוא אם יחיה, ולא יהיה גט, או ימות, ויהיה גט, מאחר שתלה הגט בדעת מי שמתו וחיייו תלויים בידו, כשמת אנו אומרים, הוברר הדבר, שמשעת נתינה היה ראוי למות מחולי זה, ולכן חל הגט מאותה שעה.

ואין זה כשאר תנאים, שאדם מתנה בגט, שבידו לקיימם, ודעתו לקיימם כשמתנה עליהם, ולכשנתקיים התנאי, חל הגט למפרע, שבשאר תנאים אין הטעם משום ברירה, אבל בזה שאין הדבר בידו, ובשעת התנאי הוא ספק אצלו, והתנאי מתקיים מאליו, אם לא שאנו סומכים על הברירה אין לומר שחל הגט מחיים^ב.

ומכאן למדנו, שלדעת רבי יהודה, יש ברירה, כלומר המעשה מתקיים על סמך מה שיתברר אחר זמן, גם בדבר שתלוי בדעת אחרים.

ומה שנראה לכאורה מדבריו בענין לוקח יין מבין הכותים, שדעתו שאין ברירה בדבר התלוי בו, יתבאר בעזה"י להלן שאין הדבר כן.

הריני בוועליך על מנת שירצה אבא

נחלקו חכמים בדין הבועל אשה, ואומר לה, "הריני בוועליך לשם קידושין על מנת שירצה אבא".

לדעת תנא קמא, מאחר שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, **בודאי נתכוון לקדשה בכל אופן**, אף אם לא ירצה אביו, ולפיכך,

^א כן פירש בקונטרס, דקאי ארישא, דתנן במי שאחזו, הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה, הרי זה גט אם מת, וקאמר מה היא כל ימי החולי. וקשה דהתם פריך עלה בגמרא, ולכי מיית הוי גיטא, והא אין גט לאחר מיתה, ומאי קושיא, אי קאי אמהיום, אם כן חל גט מחיים, ושם פירש בקונטרס, דלא קאי אמהיום, אלא מילתא באפיה נפשה היא. ויש לומר, דלעולם קאי אמהיום, והכי פריך, כיון דאמר שהיא כאשת איש, אם כן לא חל הגט מחיים אלא לאחר מיתה, אם כן לכי מיית היכי הוי גט, הא אין גט לאחר מיתה. ומשני באומר מעת שאני בעולם, פירוש, מה שאמר מהיום, היינו שיחול הגט שעה אחת קודם מיתתו, ולא דוקא מהיום ממש קאמר, אלא כלומר מהיום שאני בעולם, דכיון שתולה הדבר במיתתו, אינו חושש רק שיחול הגט מחיים. וכן משמע בתוספתא, דקתני זה גיטך מהיום, הימים שבינתיים זכאי במציאתה ובמעשה ידיה כו', משמע אף על גב דאמר מהיום, לא מהיום ממש קאמר. [תוס].

^ב כן פירש בקונטרס, אף על גב דתנאי הוא, צריך ברירה, כיון דאין בידו, ובשעת התנאי ספק הוא, והתנאי מתקיים מאליו, ואי לאו משום ברירה, לא הוי גט. ולא דמי לשאר תנאים שבידו לקיימם, ודעתו לקיימם. [] ומיהו הכא על כרחך אי אפשר אלא מטעם ברירה, כיון דמוקי לה במי שאחזו באומר מעת שאני בעולם פירוש שעה אחת קודם מיתתו, ואותה שעה שהגט חל אינה מבוררת, וידוע, וצריך ברירה. [] ומכל מקום כדברי רש"י כן הוא אפילו בתנאי צריך ברירה, דהריני בוועליך על מנת שירצה אבא, חשיב לקמן ברירה ... [תוס].

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת ררזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת גיטין פרק ג [דפים כ"ד-ל"ב]</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הדברים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

לאשה שארצה אחר כך", שאין ידוע את מי ירצה לגרש], וכשאינו מברר מתחילה את כל פרטי המעשה, **יש סברא שלא יחול, אף כשיתבררו כל פרטי, כי ממה שהם מתבררים לאחר זמן, אין הוכחה שכך היתה כוונתו מתחילה, ואין לקיים את המעשה, אלא כפי כוונתו בשעה שעשאו.**

והאופן השני הנחשב למעשה התלוי בברירה הוא, כשברר את כל פרטי המעשה, אלא שתלה אותו בעניין שיש ספק אם יתקיים, ואין ביד האדם לקיימו, אלא שיתכן שיתקיים מעצמו, [כגון "הרי זה גיטך, אם אמות מחולי זה", או "אם ירדו גשמים בסוף שבוע הבא"], וכשתולה את המעשה בעניין כזה, **יש סברא שלא יחול המעשה, כי אפילו אם יתקיים העניין שתלה בו, אין הוכחה, שמתחילה גמר בדעתו, שיחול המעשה, משום שאם היה גומר בדעתו שיחול, היה צריך להחילו בלא ספיקות.**

ומכל מקום יש הבדל בין תולה את ברור פרטי המעשה, או את עצם קיום המעשה [שפרטי מבוררים], בעניין שעשוי להתברר על ידי עצמו, לתולה אותם בדבר שעשוי להתברר על ידי אחרים. שהתולה בדבר שעשוי להתברר על ידי עצמו, [כגון "הרי זה גט למי שארצה אחר כך"], נראה מתוך דבריו, שבשעה שאמר כן, לא היתה דעתו גמורה למה מתכוון, ויש יותר סברא שלא יחול המעשה, אף כשיברר את דעתו, מה שאין כן כשתולה בדבר שעשוי להתברר על ידי אחרים, [כגון "הרי זה גט למי שירצה אבא"], שאין הדבר ברור מתוך דבריו, שעדיין לא גמר בדעתו למה הוא מתכוון, ואפשר שהתברר לבסוף, כמו שבאמת התכוון מתחילה.

ונחלקו החכמים בדין מעשה התלוי בברירה:

לדעת רב יהודה ורבא, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי שמעון אומרים, שכל מעשה התלוי בדבר שיתברר אחר כך, בין אם יתברר על ידי העושה, בין אם יתברר על ידי אחרים, כשיתברר הדבר, יחול המעשה. [ורבי יוסי אומר, שלא יחול המעשה, אלא אם הוא תלוי בדבר שבוודאי יתברר, כגון "אם אמות מחולי זה", שבוודאי לא יישאר בחוליו לעולם, אלא או ימות ממנו, או יבריא. אבל אם המעשה תלוי בדבר שאפשר שלא יתקיים לעולם, אף על פי שלבסוף התקיים הדבר כפי שאמר, לא יחול המעשה].

ולדעת רב מרשיא ורב יוסף ועוד אמוראים, רק רבי מאיר אומר, שכל מעשה התלוי בדבר שיתברר אחר כך, בין אם יתברר על ידי העושה, בין אם יתברר על ידי אחרים, כשיתברר הדבר, יחול המעשה. אבל רבי יהודה ורבי שמעון אומרים, שלא יחול המעשה, אלא כשתלה אותו בדבר, שיתברר על ידי אחרים.

ולדעת רבי יוחנן, כל מעשה שתלאו בברירה, בין בדבר שיתברר על ידו, בין בדבר שיתברר על ידי אחרים, אפילו יתברר הדבר, לא יחול המעשה.

אפשר לסמוך על מה שיוברר אחרי כן כתרומות ומעשרות שיוכל לשתות עכשיו חולין. ולפיכך הקשה, ממה שנתבאר לעיל, שלדעת רבי יהודה ורבי שמעון, יש ברירה בתולה בדעת אחרים. **ורבא השיב לו שבוודאי דעת רבי יהודה ורבי שמעון שיש ברירה, וטעמם במה שאסרו לעשות כדברי רבי מאיר, כי הם חוששים שמא ישפך היין, ולא יבוא לידי הפרשה לעולם, ונמצא שותה טבל, כי לעולם לא יובררו התרומות והמעשרות^א.** ורבי מאיר לא חשש לכך.

אופן הפרשת מעשר ראשון

וי"מ שנוטל עשירית ממה שנתרם אחרי הפרשת התרומה. [שאם מתחילה היו מאה מידות, והפריש שתיים לתרומה, כדין עין בינונית, שהיא אחד מחמישים, יפריש למעשר 9.8 מידות, שהם עשירית מתשעים ושמונה הנותרות].

וי"מ שנוטל עשירית מכל התבואה שהיתה קודם הפרשת התרומה. כי מהתורה די בהפרשת חיטה אחת לתרומה, ולכן אף על פי שריבה בתרומה, אין לו למעט על ידי זה מהמעשר, [ואם מתחילה היו מאה מידות, יפריש עשרה למעשר, אף על פי שלאחר שהפריש שתיים לתרומה, נותרו רק תשעים ושמונה].

מעשה התלוי בתנאי או בברירה

[סיכום העניין ממהדו"ק]

יש שעושה אדם מעשה הלכתי, [כגון נותן גט לאשה], ומעכב את חלות המעשה, [כלומר את חלות הגירושין עצמם], עד שיקרה עניין מסויים. יש אופנים שיחול המעשה, אם יקרה אותו עניין. ויש אופנים שלא יחול המעשה, אף על פי שיקרה אותו עניין. כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

א. מעשה התלוי בתנאי.

מעשה התלוי בתנאי הוא, **כשהאדם מברר את כל פרטי המעשה, [מתי יחול, ועל מה יחול, וכדומה], אלא שתולה אותו בעניין, שביד האדם לקיימו, ורוצה האדם לקיימו, [כגון "הרי זה גיטך מיום פלוני, אם תתני לי מאתיים זוז"], ובאופן הזה לדברי הכל, כשנתקיים התנאי, חל המעשה, כי כשידוע לו, שהתנאי עומד להתקיים, אין ספק שמתחילה גמר בדעתו שיחול המעשה, אלא שרצה שתחילה יתקיים העניין שתלה בו, ורק אחר כך יחול המעשה.**

ב. מעשה התלוי בברירה.

שני אופנים נחשבים למעשה התלוי בברירה. **האחד הוא כשלא בירר מתחילה את כל פרטי המעשה עצמו, אפילו לא תלאו בשום תנאי, כגון שלא בירר מתי יחול, [כגון "הרי זה גיטך שעה אחת קודם מותי"], ששעה זו עדיין אינה ידועה], או שלא בירר על מי יחול, [כגון שאמר "הרי גט זה**

^א בפרק בכל מערבין מפרש רבא טעמא, משום דבעינן "ראשית", ששיריה ניכרין. ונראה דהתם גריס רבה, מדאיירי אביי בתריה. ועוד דהתם נמי מסיק טעמא כי הכא. [תוס'].
כל הזכויות שמורות ל"בקיצור" © רחי' פלדמן 8 בני ברק.
טל' 03-6194371 .פקסי 03-6199188 .דוא"ל behav.net.il@bekitsur

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת גיטין פרק ג [דפים כ"ד-ל"ב]</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
<p>כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)</p>						

דף כ"ו

כתיבת טופסי שטרות

השטר מוקדם]. ומאחר שכן הוא, **היה ראוי שגם הטופס לא יהא נכתב** קודם שנתבקשו הסופרים לכתבו, **שלא יחליפו בינו לבין התורף, אלא מפני תקנת הסופרים, שיהיו להם שטרות מזומנים, התיירו להם לכתוב טופסי גיטין. ושאר שטרות, אף שלא נאמר בהם דין כתיבה לשמה, ומעיקר הדין גם את התורף אפשר לכתוב בהם שלא לשמה, גזרו בהם משום גיטין, ואמרו, שכל השטרות לא יכתבו את התורף שלהם עד שידעו למי הם נכתבים, ויכתבו עבורם.** [וכל זה כדעת רבי אלעזר, האומר עדי מסירה כרתי. אבל לדעת רבי מאיר, האומר, עדי חתימה כרתי, הסופרים יכולים לכתוב הכל, טופס ותורף, קודם שנתבקשו, מטעם שיתבאר בעזה"י בסמוך].

(ב) ולדברי רבי שבתי אמר חזקיה, דעת תנא קמא כדעת רבי מאיר, האומר, עדי חתימה כרתי, כלומר קיום השטר על ידי העדים החותמים בו, וכשאמרה תורה "וְכָתַב לָהּ" לשמה, הכוונה לחתימת העדים, שיחתמו העדים לשם גירושין של איש ואשה אלו, **אבל כתיבת השטר עצמה, אינה צריכה להיות לשמה כלל.** אלא שחכמים אמרו, אם מעצמו יכתוב סופר גט לאיש ואשה מסוימים, **יש לחוש, שתשמע האשה, שכותב הסופר גט על גירושיה, ותהא סבורה שבעלה אמר לו כן, ויבואו לידי קטטה, ולכן אמרו, שאת שם האיש והאשה לא יכתוב הסופר.** [והוא הדין למקום הזמן שלא יהיה השטר מוקדם]. **אבל מקום "הרי את מותרת לכל אדם" הסופר רשאי לכתוב.** ומאחר שגזרו, שהסופרים לא יכתבו שמות בגיטין, קודם שנתבקשו לכותבם, אמרו חכמים, שגם בשאר שטרות לא יכתבו השמות בשטר, וכן המקח והמעות עד שיתבקשו.

(ג) ולדברי רב חסדא אמר אבימי, טעם התנא של משנתנו, שהסופרים כותבים טופס ולא תורף, משום תקנת עגונות. ו"א שלדבריו, משנתנו כדעת רבי מאיר, שמעיקר הדין הסופר יכול לכתוב את כל הגט שלא לשמה, אלא שחששו חכמים, שאם יהיו הגיטין מזומנים, פעמים כשתהיה ביניהם קטטה, והבעל יכעס על האשה, כיון שימצא גט מזומן, יתן לה מתוך כעסו, ונמצאת עגונה [=כלומר מגורשת]. וי"א שלדבריו משנתנו כדעת רבי אלעזר, שמעיקר הדין היה ראוי שהסופר לא יכתוב גם את הטופס, כפי שנתבאר, אלא שחששו חכמים, שמא ירצה הבעל לצאת למדינת הים, ואם לא ימצא גט מזומן, לא ירצה להתעכב, ויצא בלא לגרשה, ולכן התיירו לסופרים לכתוב הטופס.

ג. ולדעת רבי אלעזר, הסופרים יכולים להכין אצלם טופסי שטרות של הלוואה ושל מכר, על ידי שיניחו את מקום התורף פנוי², אבל טופסי גיטין אינם יכולים להכין, גם לא על ידי

טופס של שטר הוא נוסח קבוע שיש בכל השטרות מאותו מענין, כגון בגיטין, הטופס הוא, "פטריית יתיכי ליכי ... דהוית אינתתי מקדמת דנא וכדו פטריית ושבקית ותרוכית יתיכי די תהויין רשאה ושלטאה בנפשייכי למהך להתנסבא לכל מאן דיתיצביין ואינש לא ימחי בידייכי מן יומא דנן ולעלם ודן די יהוי ליכי מינאי גט פטורין וספר תירוכין ואגרת שבוקין כדת משה וישראל". ותורף של שטר, הוא עיקר השטר, שבו כותבים למי נעשה השטר, כגון בגט, כותבים בו שם האיש והאשה, ועל מה נעשה, כגון במכר, שכותבים בו איזה שדה מכורה, וכן כתוב בתורף, באיזה זמן נעשה השטר.

ונחלקו חכמים במשנתנו, אם סופר יכול להכין אצלו טופסי שטרות של גיטין והלוואות ומכר, ויניח פנוי את התורף, כלומר את מקום השמות שבשטר, ואת הזמן, וכל הפרטים המשתנים, ויהיו השטרות מוכנים אצלו, כדי שכשיבואו הצריכים להם, אם לא יהיה לו פנאי לכתוב, יוכל לתת להם מה שכבר הכין, וימלא את החסר בלבד.

א. לדעת תנא קמא, הסופרים יכולים להכין אצלם טופסי שטרות, הן של גיטין, והן של הלוואה, והן של מכר, ובתנאי שיניחו פנוי את התורף. בגט יניחו פנוי את (א) מקום האיש (ב) ומקום האשה (ג) ומקום הזמן. בשטרי הלוואה יניחו פנוי את (א) מקום המלוה (ב) מקום הלוח (ג) מקום המעות (ד) מקום הזמן. ובשטרי מכר יניחו פנוי את (א) מקום הלוקח (ב) ומקום המוכר (ג) מקום המעות (ד) מקום השדה (ה) ומקום הזמן. ונחלקו אמוראים כדעת מי שנה תנא קמא דין זה ומה טעמו.

(א) לדברי רבי יונתן וכן לדברי רב יהודה אמר שמואל, דעת תנא קמא כדעת רבי אלעזר, האומר, עדי מסירה כרתי, כלומר מדין תורה אין העדים צריכים לחתום בשטר [וחותמים רק מפני תיקון העולם], והעדים הנצרכים בשטר, הם העדים שהשטר נמסר בפניהם. וכשאמרה תורה לענין כתיבת הגט, "וְכָתַב לָהּ" לשמה, הכוונה לכתיבת עיקר השטר, כלומר לכתיבת התורף, ולא לחתימת העדים. ולפיכך, **כל שלא נכתב התורף לשמה, השטר פסול מהתורה, ואין הסופרים יכולים לכותבו קודם שנתבקשו, ובכלל זה מקום האיש ומקום האשה ומקום הרי את מותרת לכל אדם³,** שכל אלו עם עיקר השטר, הצריך להיות נכתב לשמה, [וכן לא יכתוב את הזמן, קודם שבאו לבקש ממנו לכתוב להם גט, שלא יהיה

¹ בכל דוכתי משמע שכותבין לשון זה בגט. ובפרק בתרא נמי תניא גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם. והנהיג רבינו תם לכתוב לשון זה בגט. אבל בטופסי גיטין לא היה כתוב. ומכל מקום אין להוציא לעז על גיטין הראשונים, שהרי מאריכין לכתוב כמה לשונות בגט, דחשיב כמו הרי את מותרת לכל אדם. [תוס'].
² כן פירש בקונטרס, ובלבד שיניח מקומות הללו. וקשה לר"י ... ונראה לר"י, דרבי אלעזר מכשיר בשטרות אפילו תורף ... ואם תאמר ומנא ליה לגמרא דרבי אלעזר מכשיר בשטרות אפילו תורף ... ויש לומר דאם איתא דלא מכשיר אלא בטופס, היה

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת גיטין פרק ג [דפים כ"ד-ל"ב]</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
<p>כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)</p>						

אבל מה ששנינו, שהכל כשרים לכתוב את הגט, ואפילו חרש שוטה וקטן, היה מקום לומר, שהיא כדעת רבי מאיר, וגם את התורף הכל כשרים לכתוב. ולפיכך ביאר שמואל, שגם משנה זו היא כדעת רבי אלעזר, ורק את הטופס הכל כשרים לכתוב.^א

ועדיין היה מקום לומר, דווקא שתי משניות אלו הם כדעת רבי אלעזר, וכפי שהעמידום בטופס, אבל משנתנו, מאחר שרבי אלעזר חולק בה על תנא קמא, מסתבר שתנא קמא רבי מאיר הוא, לפיכך אמר שמואל, שגם תנא קמא הוא כדעת רבי אלעזר, ותרי תנאי אליבא דרבי אלעזר.

שיור מקום הזמן בגט

נתבאר שגם לדעת האומרים שהסופרים רשאים לכתוב טופסי גיטין, צריכים הם לשייר את מקום הזמן, ושיור זה אינו משום שצריך שיכתב הזמן לשמה, אלא כדי שלא יהא השטר מוקדם, שכל שטר שנכתב בו זמן מוקדם מהזמן שמתקיים השטר, הרי זה פסול.

והנה לדעת האומרים שהסיבה לכך, שתקנו לכתוב זמן בגט, כדי שלא יוכל להציל את אשתו אם תזנה, על ידי שיתן לה גט בלא זמן, ותאמר כבר הייתי גרושה כשזניתי [כפי שנתבאר בדף י"ז]. **טעם זה הגון הוא, בין בגט מן הנישואין ובין בגט מן האירוסין**, שהן אשתו והן ארוסתו, אם הן מזנות הן חייבת מיתה, ויש לחוש שיבוא להציל אותן על ידי גט בלא זמן.

אך לדעת האומרים שהסיבה לכך שתיקנו לכתוב זמן בגט, משום שעל ידי הגט מתברר מתי האשה יוצאת מבעלה, ופירות נכסיה שלה. טעם זה הגון בגט מהנישואין, שהנשואה פירות נכסיה לבעלה, ומשיצאה ממנו הפירות שלה. **אבל הארוסה אף בעודה ארוסה פירותיה שלה**,^ב ואם כן למה יש לפסול גט מאירוסין כשהזמן מוקדם.

ואמר רב עמרם, ששמע מעולא **טעם נוסף** לכתוב זמן בגט, והוא טעם הגון גם בגט מאירוסין, **והוא משום תקנת הוולד**, שאם לא יהיה זמן כתוב בגט, יש לחוש שהבעל יקח את הגט הזה, הנכתב לה באירוסיה, ויתן לה אותו רק אחרי שישאנה, ותוליד לו וולד, וכשתוציא הגט, ובו הזמן המוקדם, יאמרו לא נישאת כלל, והוולד בזנות נולד, ופגם הוא למשפחה.^ג וכן שנינו,

הנחת מקום התורף. והטעם לחילוק בין גיטין לשאר שטרות, שבגיטין נאמר "וְכָתַב לָהּ" לשמה, ודעת רבי אלעזר, שהכוונה לכתוב עיקר השטר, כלומר לתורפו של שטר. ואף שאין הטופס בכלל זה, כדי שלא יבואו להחליף בין טופס הגט לתורף הגט, אמרו, שגם טופס של גט וגם תורף של גט לא יכתבו הסופרים מעצמם. וכל זה בגיטין, שנאמר בהם "וְכָתַב לָהּ" לשמה, אבל שאר שטרות, שלא נאמר בהם כתיבה לשמה, מעיקר הדין אפילו את התורף יכולים לכתוב, אלא כדי שלא יחליפו בינם לבין גיטין אמרו שלא יכתבו בהם את התורף לשמה [גזרה תורף שאר שטרות משום תורף גט] אבל על הטופס לא גזרו שלא לכתבו [שהרי תורף שלהם עצמו הוא משום גזרה ואין גוזרים גזרה לגזרה].

ולדעת האומרים, שגם דעת תנא קמא היא כדעת רבי אלעזר, שעדי מסירה כרתי, תרי תנאי נינהו ואליבא דרבי אלעזר.

ב. ולדעת רבי יהודה, שום שטר אין הסופרים יכולים לכתבו כלל, אפילו לא את טופסו, קודם שנתבקשו, ואף לא על ידי הנחת מקום התורף. וטעמו של רבי יהודה, כי עדי מסירה כרתי, ולכן בגט שצריך להיות נכתב לשמה, אם נכתב התורף שלא לשמה, הגט פסול. וגזרו שלא יכתבו גם את הטופס של הגט קודם שבאו לבקש מהם [=גזרו טופס אטו תורף]. והוסיפו ואמרו, שלא רק גט לא יכתבו כלל, אלא גם שאר שטרות לא יכתבו כלל. [=גזרו שאר שטרות אטו גיטין].

שלוש פעמים העמיד שמואל המשנה כרבי אלעזר

שלוש משניות השנויות במסכת זו בסתם, בלא הזכרת שם תנא, העמיד שמואל כדעת רבי אלעזר, האומר עדי מסירה כרתי, וצריך לכתוב את התורף לשמה, וכהלכתו.

(א) האחת היא מה ששנינו בדף כ"א, אין כותבים את הגט על המחובר. (ב) השניה היא מה ששנינו בדף כ"ב, שהכל כשרים לכתוב את הגט, אפילו חרש שוטה וקטן, וביאר שמואל שהכוונה לכתוב הטופס, ולא לכתוב התורף שיש לכתבו כהלכתו. (ג) והשלישית היא משנתנו, בה שנינו, שכותבים טופסי גיטין, אבל לא תורף. והוצרך שמואל להעמיד את שלושתם כדעת רבי אלעזר.

שאם היה אומר כן רק במשנה הראשונה, ששנינו בה אין כותבים את הגט על המחובר, היה מקום לומר שרק היא כדעת רבי אלעזר, שהרי היא מסיימת, "כתבו על המחובר", ועל כרחך כוונת המשנה אין כותבים תורף על המחובר, אבל כותבים טופס, וכדעת רבי אלעזר.

לו לקבוע דברי רבי אלעזר אחר תנא קמא והיה לו לקצר ולשנות רבי אלעזר פוסל בגיטי נשים, ורבי יהודה פוסל בכלן. וגם היה ראוי לשנות בסדר זה, שכל אחד מחמיר משלפניו. אבל אי רבי אלעזר אתא לאכשורי בשטרות אפילו תורף, ניחא דתנא דברי רבי יהודה קודם, משום דקאי אתנא קמא דאירי בטופס, ורבי אלעזר בשטרות מכשיר טפי מתנא קמא ובגיטין פסיל טפי. [תוס'].^א

^א וסיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו, לאו לאכשורי תורף דחרש שוטה וקטן, דשלא לשמה קאי, אלא אמציעתא קאי, האשה כותבת את גיטה לשמה, והאיש שובר, שאין קיום הגט אלא במסירתו ולא בחתימתו. והא דנקט חותמיו, משום דרוב עדי מסירה הם החתומים בו, ורוב גיטין חתומים הם אפילו לרבי אלעזר מפני תיקון העולם. [רש"י].

^ב שאינו אוכל פירות אלא משעת תנאי כתובה ואילך, שהוא מתחייב בפרקונה. [רש"י].

^ג ואם תאמר, מה קפידא הוא שיכתוב הסופר זמן, והא ליכא למיחש שיבא לגרש בגט זה אחר נישואין, שהרי עדים לא יחתמו לו, דחזו שהוא מוקדם, ואיכא למיחש

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת גיטין פרק ג [דפים כ"ד-ל"ב]</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
<p>כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)</p>						

שקר, שבשעה שכתבו בו, "ואתו פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידייהו", עדיין לא באו לפניהם, ועוד לא העידו על כך.

ומכאן הקשו על מה שנתבאר לעיל, שהלכה כרבי אלעזר שבכל שאר השטרות חוץ מגיטין, יכולים סופרים לכתוב את הטופס גם קודם שהיתה הלוואה ומכר, אף על פי שדבר זה נראה לכאורה כשקר, שהרי עוד לא היתה לא הלוואה ולא מכר.²

אולם מסקנת הגמרא כפי המבואר לעיל, שיכולים הסופרים לכתוב טופסי השטר קודם המעשה, ואין לחוש שנראה כדבר שקר, שכך אמר רב נחמן, אומר היה רבי מאיר, הגט כשר אפילו כשמצאו באשפה, ולא נכתב לשמה כלל, ובלבד שיחתמו בו עדים לשמה, ואין לחוש שנראה כדבר שקר, מה שנכתב תחילה. ואפילו רבי אלעזר אינו חולק על רבי מאיר, אלא בגט, כי אומר שצריך להיות כתוב לשמה, אבל בשאר שטרות שאינם צריכים להיות כתובים לשמה, מודה רבי אלעזר שכשרים, ואין לחוש שנראה כשקר מה שנכתבו קודם המעשה.

וכן מבואר מדברי רבי אסי אמר רבי יוחנן, שאמר, שטר שלווה בו ופרע החוב בו ביום, אי אפשר לחזור וללוות באותו שטר, אפילו בו ביום, והטעם לכך, כי כבר נמחל שעבודו בפירעון ראשון, [שבפירעון בטל השטר, ואין הקרקעות משועבדות שוב למלוה השניה, שלא עליה נחתם שטר זה, והויא לה מלוה על פה], ורק משום כך אי אפשר לחזור וללוות בו, אבל במה שנכתב קודם הלוואה שניה, אין בית מיחוש, שאין לחוש במה שנראה כשקר.³

דף כ"ז

המביא גט ואבד ממנו ומצא גט כדוגמתו

שליח שהוליך גט ממקום למקום, ואבד ממנו הגט, ולאחר מכן מצאו. פעמים הגט הנמצא הוא בוודאי זה שאבד, וכשר לגרש בו. ופעמים יש לחוש שאין זה הגט שאבד, אלא מאחר נפל, ופסול לגרש בו.

אם נמצא הגט לאתרו, כלומר מיד אחר שאבד, בכל אופן, בוודאי זהו הגט שאבד ממנו, וכשר לגרש בו, ואפילו אם אבד במקום ששיירות מצויות בו, וגם הוחזק אדם נוסף ששמו ושם אשתו כשם האיש והאשה שנכתב הגט לשמם. ונחלקו חכמים, מתי ימצא הגט, ויחשב כנמצא לאתרו. (א) לדברי רבי נתן,

² ואם תאמר ורב פפי מאי שנא דנקט אשתא טפי מכל שטרות. ואומר ר"י דרבותא היא באשתרא, אף על פי שיודעין שחתימת העדים אמת, ומזומנים העדים לפניהם לקיימה. [תוס'].

³ תימה, דמסיק דליתא לדרב פפי, ורב נמי לא סבר לה. ובפרק שני דכתובות פריך מינה לרב ... ויש לומר ... ואית דלא גריס הכא לדרב פפי, אלא וליתא, ופירוש, וליתא לקושיא, דבשטרות לא חיישינן למיחזי כשיקרא, דאמר רב נחמן ... ודוקא באשתרא חיישינן למיחזי כשיקרא, שהוא קיום השטר ... [תוס'].

שהאומר כתבו גט לארוסתי, ואתן לה אותו אחר שאשאנה, פסול הוא,⁴ שמא תתעבר כשיכנסנה, וכשתוציא גט הנכתב לה באירוסין, יאמרו נתגרשה קודם לכן, וגיטה קודם לבנה, והוא פגום.

מסקנת הסוגיה בענין כתיבת טופסי שטרות

נתבאר, שנחלקו חכמים, אם הסופרים רשאים לכתוב טופסי גיטין ושאר שטרות.

ולענין גיטין נתבאר, שרבי אלעזר פוסל לכתוב אפילו את הטופס, ותנא קמא מתיר. ואמר רבי זירא אמר רבי אבא בר שילא אמר רב המנונא סבא אמר רב אדא בר אהבה **אמר רב, הלכה כרבי אלעזר, שפוסל לכתוב בגט אפילו טופס, שלא יבואו לכתוב את התורף.**

וקרא רב על רבי אלעזר, טובינא דחכימי [=מאושר שבחכמים], **ומשמע מזה, שבא לפסוק הלכה כרבי אלעזר גם בשאר שטרות, שבהם מתיר לכתוב את הטופס, שלא כרבי יהודה הפוסל.**

אין לחוש ל"מיחזי כשקרא"

אשרתא דדייני, הוא שטר קיום שהדיינים כותבים, כשבאים עדים לפניהם, לקיים חתימות ידיהם על שטר כלשהו. וכותבים בו, "במותב תלתא הוינא [=במושב שלושה היינו] ואתו פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידייהו [=ובאו פלוני ופלוני והעידו על חתימות ידיהם] ואשרנוהי וקיימנוהי כדחזי [=ואשקנו וקיימו את השטר כראוי]" וחותמים.

ואמר רב פפי משמו של רבא, שאם כתבו הדיינים את האשרתא, קודם שהעידו עדי הקיום בפניהם, אף על פי שחתמו העדים על האשרתא רק אחר כך, השטר הזה פסול, משום שהוא נראה כדבר

בנישואין משום פירי. ואומר רבינו תם דכיון שרואין העדים שכתב בגט ארוסתי, יחתמו אחר הנישואין, כי יסברו דעודה ארוסה. [] ואם תאמר, כשיניח מקום הזמן נמי, ויכתבו זמן ביום גרושין, איכא למיחש שיאמרו גיטה קודם לבנה, כיון שרואין שכתוב בגט ארוסתי, וסבורין שלא ניסת לו מעולם, וגם יפסידו הלקוחות פירות שמכר להם הבעל שלא כדן, דיאמרו ארוסה היתה ואין לו פירות. ויש לומר דלקוחות לא יקנו פירות אם לא שידעו שנשואה היתה, ויביאו עדים על כך, וגם על בנה ידקדקו ויראו שנתעברה לפני הזמן הכתוב בגט, ויתברר הדבר שניסת. אי"נ יש לדבר קול שנישאת אלא שאין זמן הנישואין ידוע כל כך, וידעו דמה שכתוב בגט ארוסתי לפי שנכתב קודם נישואין, אבל אם נכתב זמן של קודם נישואין, יאמרו כל שעה דגיטה קודם לבנה. אבל קשה דלמה לן טעמא דגיטה קודם לבנה, כיון שהיא נשואה, וכתוב בו זמן של אירוסין, יפסל למאן דאמר משום פירי, כמו גט שאין בו זמן כלל, שאין שום הוכחה מתוך זמן הכתוב בגט זה. [תוס'].

⁴ פירש בקונטרס, פסול משום דהוי גט ישן. וקשה דאינו גט, משמע דאינו גט כלל, ובגט ישן אם נתגרשה תינשא לכתחלה ... ואומר רבינו תם, דבגט ישן ליכא אלא ייחוד בעלמא, והכא דכנסה, גרע טפי, דודאי איכא ביאה. [] ואם תאמר דביבמות ... גרסינן אהך מילתא, לכשאכנסנה אגרשנה, הרי זה גט, מפני שבידו לגרשה. ולפירוש הקונטרס ניחא, דפירש שם דגט ישן מיהא הוי. ורבינו תם מפרש, דהתם איירי כשכתב בו זמן הנתינה, דאפילו גט ישן לא הוי, והכא כשכתב זמן קודם נישואין. [תוס'].

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה יסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת גיטין פרק ג [דפים כ"ד-ל"ב]</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

בגט, אין לחוש, שהיו גם איש ואשה אחרים ששמותיהם כאלו, וגם עדים אחרים ששמותיהם כמו אלו, וחתמו אותם עדים בגט שנעשה לאיש והאשה האחרים, שעד כדי כך אין לחוש.

ד. וגם לדעת רב אשי, כשנמצא הגט לאחר זמן מרובה, בדרך כלל יש לחוש, שלא זה הגט שאבד, ולפיכך פסול לגרש בו. והאופן שבו אין לחוש לכך, והגט כשר, הוא, כשיש לשליח בגט סימן מובהק, כגון נקב בצד אות פלונית, אבל אמר שיש בו נקב בלא לציין מקומו, אין זה סימן מובהק, ואין מחזירים הגט על פניו.¹

ובאמת הכל מודים, שכשיש לשליח סימן מובהק בגט, מחזירים לו את הגט, [אלא שלדעת רבה ורבי זירא פעמים מחזירים לו גם בלא סימן מובהק כמבואר בדבריהם]. ומבואר במשנה ובברייתא, אופנים הנחשבים כסימנים מובהקים, שעל ידם מבורר שהגט הנמצא הוא הגט שאבד. כגון מצאו בחפיסה [=חמת קטנה של עור], או בדלוסקמא [=שק שזקנים נותנים בו דברים שלהם], או מצאו קשור בכיס או בארנקי או בטבעת ומכיר אותם. או שמצאו בין כליו בביתו, אפילו לזמן מרובה כשר.²

ומי שהוא צורבא מרבנן [=תלמיד חכם], שאינו משקר, מחזירים לו את הגט, גם כשאומר שמכירו בטביעות עין, בלא סימן.

מנין למדו שפעמים הגט כשר ופעמים פסול

נתבאר, שכשנמצא הגט אחר זמן, פעמים אנו אומרים שהגט הנמצא הוא הגט שאבד, וכשר לגרש בו, ופעמים אנו אומרים, שמא גט אחר הוא, ופסול לגרש בו.

שמעון אחר או יודע ואין נראה לו לחוש שגם הוא אבד גט ולכך אומר שהוא מכיר אף על פי שאינו מכיר. ובקונטרס פירש כגון דקאמרי עדים החתומים בו מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של שם זה ואותו חתמנו לאיש זה התובעו, ולפי זה צריך לומר, שלא ראו עדים חתימת הגט, שאם ראו ואומרים שהוא כתב ידם, ולזה חתמו, פשיטא שיחזיר ... [תוס'].

¹ הא דאמרין באלו מצאו, שמחזירין אבדה בסימנין, ואיבעיא לן התם דאורייתא או דרבנן, לרב אשי נמי מספקא ליה, הילכך באיסור אשת איש לא סמכינן אסימנין בעלמא, דלמא סימנין דרבנן, ובמונא הוא דמצו רבנן להפקיע, דהפקר ב"ד הפקר. וטעמא דתקנתא התם מפרש. אבל למישרי איסורא לא מצו רבנן לעקור דבר מן התורה. והאי דלא אמר קסבר סימנין דרבנן, משום דהתם מיבעיא לן, ומחא לא מצינן למיפשט, דהא אי נמי מספקא ליה, קאסר מספקא. [רש"י].

² **אם יש סימן מובהק בגט עצמו, או שמכירים אותו בטביעות העין, אין חשש שאין זה הגט שאבד, וכשר לגרש בו, וי"מ שבאופן הזה כשר, אפילו אם ידוע שאבדו בפני עצמו, ונמצא בחפיסה.** [] ואם אין סימן בגט, ואין מכירים אותו בטביעות העין, אבל נמצא בחפיסה, שיש בה סימן מובהק, או שמכירים אותה בטביעות העין, י"א שאם זוכר שלא שאלו ממנו את החפיסה, או שהוא זוכר שנתן את הגט בחפיסה, אין חשש, שאין זה הגט שאבד, וכשר לגרש בו. [] אבל אם נמצא הגט בחפיסה, ואין לו סימן, לא בגט, ולא בחפיסה, ואינו מכיר בטביעות העין, לא את הגט, ולא את החפיסה, אלא שזוכר שאיבד את הגט בתוך חפיסה, אין לסמוך על הסימן הזה, ואם לא נמצא הגט מיד, יש חשש שאין זה הגט שאבד, ואין לגרש בו. [ממהדו"ק].

כשלא שהה שם כדי שתעבור שיירא ותשרה, כלומר כשיעור זמן שתוכל לעבור שיירא שם ולחנות³. (ב) לדברי רבי שמעון בן אלעזר, שיהא אדם עומד, ורואה, שלא עבר שם אדם, כלומר אין הדבר תלוי בשיעור זמן, אלא צריך שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם משעה שעבר השליח הזה שם, עד שעת מציאת הגט. ואמר רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל שכן ההלכה. (ג) ויש אומרים שלא שהה אדם שם. ואמר רב יהודה אמר שמואל שכן ההלכה. (ד) ולדברי רבי, שלא שהה כדי לכתוב את הגט⁴. (ה) ולדברי רבי יצחק, שלא שהה כדי לקרותו. (ו) ואחרים אומרים, שלא שהה כדי לכותבו ולקרותו.

ואם לא נמצא הגט לאלתר, גם כן יש אופנים, שכשנמצא הגט אנו אומרים בוודאי זהו שאבד, וכשר לגרש בו, ויש אופנים שיש לחוש שאין זה הגט שאבד, ולפיכך פסול לגרש בו. ונחלקו חכמים בדבר. ומתחילה נכתוב בעזה"י את דעותיהם בדין זה, ולאחר מכן יתבאר בעזה"י, מנין שכן דעתם.

א. לדעת רבה, האופן שבו יש לחוש, שכשנמצא הגט לאחר זמן [כלומר שלא לאלתר], יש לחוש שהגט הנמצא אינו זה שאבד, הוא, כשיתקיימו שני דברים. (א) שאבד הגט במקום שהשיירות מצויות בו. (ב) וגם הוחזקו איש ואשה אחרים ששמותיהם כשמות האיש והאשה שנכתב הגט לשמם [=הוחזקו שני יוסף בן שמעון]. ולשון ראשון, כן היא גם דעת רבי זירא.

ב. ולדעת רבי זירא ללשון שני, האופן שבו יש לחוש, שכשנמצא הגט לאחר זמן [כלומר שלא לאלתר], יש לחוש שהגט הנמצא אינו זה שאבד, הוא, כשיתקיים דבר אחד, והוא, (א) שאבד הגט במקום שהשיירות מצויות בו.

ג. ולדעת רבי ירמיה, כשנמצא הגט לאחר זמן מרובה, בדרך כלל יש לחוש, שלא זה הגט שאבד, ולפיכך פסול לגרש בו⁵. והאופן שבו אין לחוש לכך, והגט כשר, הוא, כשאומרים העדים החתומים בגט, מעולם לא חתמנו על שום גט, חוץ מהגט של יוסף בן שמעון זה, שאבד ממנו הגט⁶. שמאחר שהם חתומים

³ מפרש רבינו תם ותשרה לשון סעודה, כמו שירותא, דמתוך שמוציאים כליהם כדי לסעוד, חיישינן שמא נפל מהם. [תוס'].

⁴ שיעורא בעלמא נתנו בו. [רש"י].

⁵ יל"ע, אם לדעת רבי ירמיה ורב אשי, כל זמן שאין עדים, או סימן מובהק, יש לחשוש שהגט הנמצא אינו זה שאבד, או שמודים הם, שאם אין סיבות לחשוש לזה, כדברי רבה, או כדברי רבי זירא, אין חוששים שהגט הנמצא אינו זה שאבד, ורק באו להשמיע, שאפילו במקום שהשיירות מצויות, והוחזקו שני יוסף בן שמעון, יש אופן שהגט כשר לגרש בו, ואין חוששים שהגט הנמצא אינו זה שאבד.

⁶ מתוך הלשון משמע שידועין שלא חתמו אלא על אחד, אבל אין מכירים מי הוא אותו יוסף בן שמעון. ותימה דאם כן אמאי מהימנין ליה לומר שהוא של יותר משלא היו אומרים העדים כלום שלא היה נאמן לומר שהוא של ולא מהדרין ליה בטביעות עין דחיישינן שמא הוא משקר. ואומר ר"י דלעולם לא חשדינן ליה שישקר במזיד לומר שהוא של לקלקלה דמשום להרויח פשיטי דספרא לא היה מקלקלה ... אבל כשאין העדים אומרים כלום חיישינן שמא הוא סבור שהוא של לפי שאין יודע שיש יוסף בן

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת ררזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת גיטין פרק ג [דפים כ"ד-ל"ב]</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

ואמנם אף שלא הזכירו בדבריהם אלא ענין זה, שכשהשיירות מצויות יש לחוש שהגט הנמצא אינו זה שאבד, מבואר, שלדעת רבה, רק בהתקיים תנאי נוסף אנו חוששים לכך, והוא שגם הוחזקו שני יוסף בן שמעון, כלומר שהוחזקו איש ואשה נוספים כשמות האיש והאשה שהגט נכתב לשמם.

וענין זה, שכן היא דעת רבה, מבואר ממעשה שארע, שהובא גט לבית דינו של רב הונא, ואבד, ולאחר מכן נמצא גט באותם שמות, ואמר רב הונא, שיש לחוש שמא הגט של איש אחר הוא מעיר אחרת ששמה כשם העיר של האיש הזה. וכשמע זאת רב חסדא, אמר לרבה, שיברר דין זה, כי בוודאי בערב ישאל אותו רב הונא מה דעתו. ופשט רבה דין זה מהמשנה במסכת בבא מציעא, בה שנינו, כל מעשה בי"ד הרי זה יחזיר, ואין לחוש שמא נכתב לאנשים אחרים ששמותיהם כן, אלא אם כן הוחזקו, ומכאן שלדעת רבה, אף על פי שנמצא הגט בבית דינו של רב הונא, שהוא מקום שהשיירות מצויות בו, נשאו צריכים לו לדין ולהוראה ובאים שם, מכל מקום, אין לחוש שנפל מאחר, אלא אם כן הוחזקו אנשים אחרים בשמות אלו.

וכן עשה רבה מעשה, שאמר להשיב גט שנמצא בבית הפשתן של פומבדיתא. וי"א שנמצא הגט במקום גידול הפשתן, והשיבו כי לא היו שיירות מצויות שם, ואף על פי שהוחזקו שנים בשמות אלו. וי"א שמצאו בשוק שמוכרים בו פשתן והשיבו כי לא הוחזקו שנים בשמות אלו ואף על פי שנמצא במקום שהשיירות מצויות.

וכל זה כדעת רבה. אבל בדעת רבי זירא נחלקו שתי לשונות בגמרא. ללשון ראשון, דעת רבי זירא כדעת רבה, ואין לחוש שהגט הנמצא אינו זה שאבד, אלא כשיתקיימו שני הדברים, שיירות מצויות, והוחזקו שנים בשמות אלו, כדעת רבה. וללשון שני, רבי זירא חולק על רבה, ואומר, שכל ששיירות מצויות, יש לחוש שהגט הנמצא אינו זה שאבד, גם כשלא הוחזקו שנים בשמות אלו.

השבת הגט לרבה בר בר חנה

רבה בר בר חנה היה שליח להביא גט ואבד לו הגט בבית המדרש שהוא מקום שהשיירות מצויות בו. וכדי שישבו לו את הגט, נתן בו סימן שאינו מובהק, וגם אמר שמכירו בטביעות עין, [שנתן עיניו בו, עד שהכירו יפה בלא שום סימן], והשיבו לו את הגט.

ואמר איני יודע אם משום סימן השיבו לי את הגט ולדעתם סימנים אף שאינם מובהקים, הם ראייה ברורה מהתורה להשיב על ידם אבדה, או משום טביעות העין השיבו לי.

וענין זה, שפעמים הגט כשר, ופעמים הגט פסול, למדוהו חכמים מסתירת המשניות, כפי שיתבאר בעזה"י.

רבה למד זאת מסתירת שתי משניות. במשנתנו מבואר, שאם נמצא הגט לאחר זמן מרובה, הוא פסול. ובמסכת בבא מציעא שנינו, שאם נמצאו גיטי נשים [וכן שטרות שחוררי עבדים, ודייתיקי כלומר צוואת שכיב מרע, ושטרי מתנות בריא, ושוברים], אינו מחזיר אותם, לא לבעל ולא לאשה, [וכן בכלם אין מחזיר לא לזה ולא לזה], והטעם לכך כי אי אפשר לדעת ממי נפל, ואם נפל הגט מהאשה, כשינתן הגט לבעל, היא מפסידה, [שכשתביא עדים על גירושה, ותתבע כתובתה, יאמר לה הבעל, כבר שילמתי, והראיה לכך, שנתת גיטך אצלן], ואם נפל הגט מהאשה, שכבר נתגרשה, כשיתנו אותו לבעל, היא מפסידה, [שיאמר לא גירשתיך]. ומשמע שכן הדין כשאינו לדעת ממי נפל הגט, וכל אחד אומר ממני נפל, אבל אם אומר הבעל, כתבתי את הגט לתת לה, ועדיין לא נתתי, תנו לה ותתגרש בו, מאחר שאין כאן מיחוש, נותנים לה, והיא מגורשת, אף על פי שנמצא הגט לאחר זמן מרובה. ושלא תהא סתירה בין שתי המשניות אמר רבה שמשנתנו שנויה במקום שהשיירות מצויות, שיש לחוש שהוא גט אחר, ולכן לא יחזיר, והמשנה במסכת בבא מציעא שנויה במקום שאין השיירות מצויות, שאין לחוש שהוא גט אחר, ולכן יכולים להחזיר גם אחר זמן מרובה.

ורבי זירא אמר שמהמשנה במסכת בבא מציעא אין ראייה ברורה שנותנים לה את הגט גם אחר זמן מרובה, שהרי המשנה לא דברה באופן שמחזירים אלא באופן שאין מחזירים, ודי ללמוד ממנה שאם הבעל מודה מחזירים לאלתר. אבל מצינו ברייתא אחרת, בה מבואר בפירוש, שאם הבעל מודה מחזירים לאשה, ודין זה עצמו שנוי בסתם, בלא חילוק בין לאלתר לזמן מרובה, ואם כן מבואר שגם כשנמצא הגט אחר זמן מרובה מחזירים. ושלא תהא סתירה בין שתי המשניות אמר רבי זירא, שמשנתנו שנויה במקום שהשיירות מצויות, שיש לחוש שהוא גט אחר, ולכן לא יחזיר, והברייתא שנויה במקום שאין השיירות מצויות, שאין לחוש שהוא גט אחר, ולכן יכולים להחזיר גם אחר זמן מרובה.

בירור דעת רבה ורבי זירא

נתבאר, שמצינו סתירה בדין השבת הגט שאבד, ונמצא, אם מחזירים אותו אחר זמן מרובה או לא.

ומבואר שהן רבה והן רבי זירא יישבו סתירה זו שאמרו, שכשנמצא הגט במקום שאין השיירות מצויות, אין לחוש שגט אחר הוא, ולכן כשר לגרש בו, אבל כשנמצא הגט במקום שהשיירות מצויות, יש לחוש שאין זה הגט שאבד, ולכן פסול לגרש בו.

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

באריכות ימים, והגיע לתשעים שנה, שמאחר שהפליג והאריך ימים משאר בני אדם, שוב אין לחוש שימות, והרי זה בחזקת חי, אבל משהגיע לגבורות ועד תשעים שנה, אין לו חזקת חי.

שעה אחת קודם המיתה

נתבאר שכל מי שהיה ידוע לנו שהוא חי, הרי זה בחזקת חי, ואין לחוש כלל שמא כבר מת, בין לענין נתינת גט ובין לענין אכילת תרומה.

ומצינו ברייתא הנראית סותרת דין זה, ששנינו בה, שכהן שנתן גט לאשתו בת ישראל, ואמר לה, הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי, כלומר יחול הגט מעט קודם שאמות, אסורה לאכול בתרומה מיד, שכל שעה ושעה יש לחוש שמא עכשיו ימות, וכבר חל הגט, ויצאה מרשותו ונאסרה באכילת תרומה. ונאמרו מספר אופנים ליישב ענין זה.

א. לדברי רב אדא בריה דרב יצחק, באמת כל אדם יש לו חזקת חיים, ולכן אין לנו לחוש כלל שמא מת, שהרי אנו מעמידים אותו על חזקתו, אבל כשאמר שיחול הגט שעה אחת קודם מותו, אין כאן שום חזקה ללכת אחריה, ולומר שאין כאן גט, שהרי הגט עומד לחול בחייו, ולא במותו, ואם כן, מאחר שבוודאי יחול הגט איזו שהיא שעה, גם אם אנו אומרים שעכשיו הוא חי, משום שיש לו חזקת חיים, עדיין יש להסתפק, שמא זו שעה שקודם מותו, וחל הגט.¹

ורב פפא הקשה על הדברים הללו, שכן אין שום וודאות שיחול הגט איזו שהיא שעה, כי אם היא תמות לפניו, לא יחול הגט לעולם, ומאחר שאפשר שלא יחול הגט לעולם, יש לנו להעמיד הדבר על חזקתו, ולומר שאינה גרושה.

ב. לדברי אביי, ענין זה, אם מעמידים את החי בחזקת חי, או שחוששים שמת, נחלקו בו רבי מאיר ורבי יהודה. שכך שנינו לענין הלוקח יין מבין הכותים, ואין לו אפשרות להפריש תרומות ומעשרות, שלדעת רבי מאיר הוא אומר, מה שאני עתיד להפריש יהיה תרומות ומעשרות, כפי שנתבאר לעיל בדף כ"ה, ושותה מיד, ואחרי כן כשיפריש, יוברר שמה שמפריש הם תרומות ומעשרות, ומה ששתה היה חולין, ואין אנו חוששים שישיבר הנוד, ולא יבוא לידי הפרשה לעולם, ורבי יהודה חושש לכך, ולכן אוסר לעשות זאת. ומשנתנו בה מבואר שמעמידים אדם על חזקתו, ואין חוששים שמת, כדעת רבי מאיר, והברייתא בה מבואר שחוששים שאדם ימות, היא כדעת רבי יהודה.

דף כ"ח

חזקת חי

מי שהיה ידוע לנו שהוא חי, ואפילו היה זקן או חולה, כל זמן שלא נודע לנו בבירור שמת, הרי זה מוחזק אצלנו שהוא חי,¹ שכן למדו חכמים במסכת חולין שכל דבר יש להעמיד על חזקתו.²

ולפיכך, שליח שהביא גט, והניח את הבעל שהוא זקן או חולה, אין לחוש, שמא בינתים כבר מת הבעל, אלא בוודאי חי הוא, והשליח נותן לאשה את הגט. [ובזה יש סברא גדולה לומר כן, כי אם לא נחזיק את בעלה כחי, אין לה תקנה להתגרש].

ולא זו בלבד, אלא אף בת ישראל שהיתה נשואה לכהן, והלך בעלה למדינת הים כשהוא חולה או זקן, אין לחוש שמא כבר מת, ונאסרת באכילת תרומה, אלא בוודאי חי הוא, ואף על פי שיכולה להתקיים באכילת חולין, אוכלת היא תרומה. [וגם בזה יש סברא לומר כן, כי פעמים היא עניה, וצריכה פרנסה, וכך תטול תרומה בבית הגרנות].

ולא זו בלבד, אלא אף מי ששלח חטאתו ממדינת הים והיה חולה או זקן, אין לחוש שמא כבר מת, ולא נוכל להקריב קרבנו, שמא היא חולין בעזרה,³ אלא בוודאי חי הוא, ומקריבים עבורו את חטאתו.

ואמר רבא, שכשאמרו שגם חולה יש לו חזקת חיים, הכוונה דווקא לחולה, שרוב חולים חיים, אבל גוסס, אין לו חזקת חיים, ואם שלח גט ממדינת הים, אין נותנים אותו לאשתו, ואם היה כהן והלך למדינת הים, אין אשתו אוכלת תרומה, ואם שלח חטאתו ממדינת הים, אין מקריבים עבורו.

וכמו כן כשאמרו, שגם זקן יש לו חזקת חיים, הכוונה דווקא לזקן שלא הגיע לגבורות, אבל זקן שהגיע לגבורות, כלומר לשמונים שנה, אין לו חזקת חיים, ואם שלח גט ממדינת הים, אין נותנים אותו לאשתו, ואם היה כהן והלך למדינת הים, אין אשתו אוכלת תרומה, ואם שלח חטאתו ממדינת הים, אין מקריבים עבורו. וללשון ראשון בגמרא, נדחו דברים אלו של רבא, שכן שנינו ברייתא, בה מבואר שאפילו היה זקן בן מאה שנה, הרי זה בחזקת חי, ואם שלח גט לאשתו, נותנים לה אותו. וללשון שני בגמרא, לא נדחו דברי רבא, אלא הברייתא מדברת במי שהפליג

¹ תימה בדבר המפקיד, גבי ההיא סבתא דאישתבאי איהי וחדא ברתא, אמרינן, דלמא שכיבא סבתא דלמא שכיבא ברתא. ואומר ר"י, דלענין יתמי החמירו טפי למיחש ... ועוד דבשביות חיישינן טפי למיתה. [תוס'].

² להלן יתבאר בעזה"י שלדברי רוב האמוראים להלן, דין זה מוסכם על הכל. אך לדברי אביי, דין זה נחלקו בו רבי מאיר וחכמים, ולדעת רבי מאיר אין אדם בחזקת חי.

³ ואם תאמר, והלא חטאת העוף באה על הספק ... ויש לומר דאדם עצמו בדין הוא שמביא על הספק, כדי לפטור עצמו, אבל הכא לשליח אין להביא חולין לעזרה מספק. [תוס'].

¹ ענין זה לא זכיתי להבינו על בוריו. והתוסי' כתבו, פירוש, הלך בעלה למדינת הים, אוכלת בתרומה, דהעמד בעלה בחזקת חי, אבל הכא, אפילו נעמידו בחזקת חי, אסרה מחיים. ופריך דלמא איהי מייטא ברישא, ולא תאסר מחיים. [תוס'].

<p>כל הלומר תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' שבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת גיטין פרק ג [דפים כ"ד-ל"ב]</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
<p>כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)</p>						

ואמר רב יוסף, שחטאת שניתן לשלוח להקרבה ממדינת הים, בה אמור דין משנתנו, היא חטאת של נשים, שאינה טעונה סמיכה, שנאמר בענין הסמיכה "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" ויקרא א' ב', לומר, בני ישראל סומכים ולא בנות ישראל.

ורב פפא אמר, שחטאת העוף גם האנשים יכולים לשלוח ממדינת הים, שכן חטאת העוף אינה טעונה סמיכה, שלא נאמרה סמיכה אלא בבהמות.

שלושה דברים שאמר רבי אלעזר בן פרטא

שלושה דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא, כלומר שלושה עניינים, שבהם יש לחוש שהאדם מת, אמר בהם רבי אלעזר בן פרטא, מתי עודו בחזקת חי, ומתי הוא בא לידי ספק מת ספק חי, [שיש להחמיר בו חומרי חיים וחומרי מתים], וקיימו חכמים את דבריו כלומר הסכימו עמו.

א. אנשי עיר שבאה במצור [=עיר שהקיפה כרכום]. כל זמן שהעיר נתונה במצור, ולא נכבשה, אף על פי שיתכן שמתו בה האנשים מחמת הרעב, כולם בחזקת חיים הם. אבל משנכבשה העיר, מעתה כל אנשי העיר ספק חיים ספק מתים, ומחמת הספק מחמירים בהם משני צדדים אם היתה בת ישראל נשואה לאחד מהם שהוא כהן לא תאכל בתרומה שמת מת וכבר אינה אשת כהן ואם היתה בת כהן נשואה לאחד מהם שהוא ישראל לא תאכל בתרומה שמא עודו חי ועדיין היא אשת ישראל.

ב. המפליגים בספינה שבאה בסערה בים [=ספינה המוטרכת בים]. כל זמן שהאניה מטלטלת בים, ולא אבדה בו, אף על פי שיתכן שנפלו ממנה אנשים לים, כל מי שהיה בה בחזקת חי הוא. אבל משאבדה הספינה בים, מעתה כל מי שהיה בה, הרי הוא ספק מת על ידי טביעה, ספק חי על ידי שניצול, ומחמת הספק מחמירים בו משני צדדים כנ"ל.

ג. היוצא להיות נידון בדיני נפשות. מי שהוציא והוא לדונו דיני נפשות, אף שאפשר שדנהו והרגוהו, כל זמן שלא נודע מה ארע עמו, הרי זה בחזקת חי. אבל משהוציא והוא להריגה, מעתה, הרי הוא ספק מת, ספק חי, ומחמת הספק מחמירים בו משני

אסמיכה ... ויש לומר דהכא כיון שיכול לקיים מצות סמיכה שיביאנו הוא עצמו אין לו לעשות בלא סמיכה ... אבל ערל וטמא ... שאין לו תקנה ... כגון שמתו אחיו מחמת מילה דאי אפשר לימול בשום ענין, וטמא כגון זב ומצורע שאין רפואתו תלויה בעצמו, אי נמי כגון שהיה עובר בבל תאחר אם היה ממתין ... אין תקנה אחרת לאותם קרבנות אלא שיקריב בלא סמיכה. וכן יורש שמביא קרבן אביו אף על פי שאינו סומך. [] ... ואם תאמר ערל וטמא וכל הנהו דאין ראויין לסמוך, נהי דסמיכה לא מעכבא, נימא כל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו. ויש לומר מדדרישין בתורת כהנים "וכי יטהר הזב מזובו" ולא מנגעו, שמע מינה דטמא משלח קרבנותיו, דבהבאת קרבן איירי. ועוד מדמעטינן בפרק קמא דחגיגה טמא מראיה, מובאת שמה והבאתם שמה, כל שישנו בביאה ישנו בהבאה, שמע מינה דשאר קרבנות משלח, ולא חיישינן שיהא ראוי לסמיכה. [תוס'].

ג. לדברי רבא, ענין זה שמעמידים את החי בחזקת חי, אין בו מחלוקת כלל, והכל מודים בו, ולכן, כשיש ספק אם כבר מת או לא, הרי זה מוחזק בוודאי חי, ולכן אם שלח גט ממדינת הים נותנים לאשתו, ואם היה כהן והלך למדינת הים, אשתו אוכלת בתרומה, ואם שלח חטאתו ממדינת הים, מקריבים אותה עליו. אלא שכל זה כשהספק הוא אם כבר מת או לא, אבל כשהספק הוא אם ימות, אפילו בעוד זמן קצר, אין לומר העמידנו על חזקתו שהוא חי ולא ימות, שהרי אין אנו אומרים שכבר מת, אלא חוששים שמא ימות, ואין שום חזקה שלא ימות, שהרי כל אדם סופו למות, ולכן כשנתן גט לאשתו ואמר לה שיחול שעה אחת קודם מותו בכל שעה יש להסתפק שמא ימות וכבר חל הגט. [=שמא מת לא חיישינן, שמא ימות חיישינן].

ומתחילה היה נראה, שלפי דברי רבא, כשם שהכל מודים שאין חוששים שמא מת, כי מעמידים את החי על חזקתו, כך הכל מודים, שיש לחוש שמא ימות, שלענין זה אין חזקה.

אולם מהמשנה בענין לוקח יין מבין הכותים מבואר, שנחלקו רבי מאיר ורבי יהודה, אם יש לחוש שמא יבקע הנוד של היין וישפך, ולכאורה, רבי מאיר שאינו חושש לכך, כמו כן אינו חושש שמא ימות האדם.

ואמר רב יהודה מדסקרתא, שיש חילוק בין מיתה לבקיעת הנוד, שאת האדם אי אפשר לשמור שלא ימות, ולכן גם רבי מאיר מודה, שחוששים שמא ימות, אבל את הנוד אפשר לשמור ולכן אינו חושש שיבקע. אולם לא קבלו דבריו, כי גם אם יעמידו שומר על הנוד, פעמים יפשע, ויבקע הנוד, והרי זה כמו אדם.

ולפיכך אמרו, שגם לדברי רבא, ענין זה אם יש לחוש שמא ימות האדם, תלוי הוא במחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה לענין בקיעת הנוד, רבי מאיר אומר שאין לחוש לכך, ורבי יהודה אומר שיש לחוש לכך. [=שמא ימות תנאי היא]. והברייתא בה מבואר, שהנותן לאשתו גט שעה אחת קודם מותו, אסורה לאכול בתרומה מיד, היא כדעת רבי יהודה, האומר, שיש לחוש שמא ימות, אבל לדעת רבי מאיר, היא מותרת לאכול בתרומה, ואין לחוש שמא ימות הבעל.

לשלוח קרבן חטאת להקרבה

נתבאר במשנתנו, שאדם יכול לשלוח חטאתו ממדינת הים, ומקריבים אותה עבורו במקדש.

אמנם לא נאמר דין זה בחטאת בהמה של אנשים, שכן חטאת בהמה של אנשים, טעונה סמיכה, ככתוב "וְסִמַּךְ יְדוֹ", ואין יכול לעשות שליח על כך, שנאמר "יְדוֹ", לומר "יְדוֹ" ולא יד בנו או שלוחו, ומאחר שאי אפשר לסמוך אינו יכול לשלח את הקרבן^א.

^א אף על גב דסמיכה לא מעכבא, מכל מקום אין לעשות בלא סמיכה לכתחלה ... וקשה דבפרק תמיד נשחט אמרינן דכל הזבחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהם ולא קפיד

כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר		לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.		סיכומי סוגיות מסכת גיטין פרק ג [דפים כ"ד-ל"ב]	לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה
כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)					

ואשתו מותרת להינשא.

צדדים כנ"ל.

ללשון ראשון של רב יוסף, כוונת הברייתא, שהיו אומרים **שכבר מת אותו אדם או נהרג**, ולכן הוא בחזקת מת, אבל אם היו אומרים שהיה יוצא להיות נידון בכך, אינו אלא ספק חי ספק מת.

ללשון ראשון אמר רב יוסף, **שדווקא בבי"ד של ישראל אינו בא לכלל ספק מת ספק חי אלא כשהוציאוהו להריגה**, אבל אם נגמר דינו להריגה, ועוד לא הוציאוהו, עדיין הוא בחזקת חי, כי מחזירים הם אחר זכות, ומבטלים את הדין אם ימצאו לו זכות. **אבל בבי"ד של נוכרים, מאחר שנגמר דינו למיתה, אף על פי שעוד לא הוציאו אותו, כבר הוא ספק חי ספק מת.** ואף שרגילים הם לקבל שוחד להציל ממיתה אין זה אלא קודם גמר דין אבל מאחר שגמרו הדין, ונחתם הדין למיתה על ידי גדול הדיינים [=מיחתם פורסי שנמג], הורגים, ואינם מקבלים שוחד להציל.

וללשון שני של רב יוסף, כוונת הברייתא, שהיו אומרים **שנגמר דינו למיתה או להריגה**, ואם כן בוודאי מת ונהרג, ולכן אשתו מותרת.

שמועת מיתה מקומנטירין של נוכרים

שנינו בברייתא, שאם שמעו מקומנטירין של נוכרים [=הממונים להרוג], שהיו אומרים, איש פלוני מת על ידינו, [כגון שהפיל עצמו לברוח מהם], או שהיו אומרים, איש פלוני נהרג על ידינו [על ידי שדנו אותו למות], **אינו בחזקת מת**, אלא ספק חי ספק מת, ואשתו אסורה להינשא.

וללשון שני אמר רב יוסף, **שדווקא בבי"ד של נוכרים, גם אחר שיצא להריגה, אינו וודאי מת, אלא ספק חי ספק מת**, ונותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים, כי פעמים מקבלים שוחד, גם אחר ההוצאה להריגה, ומצילים ממיתה. **אבל בבי"ד של ישראל, מאחר שנגמר דינו למיתה, הרי זה מת בוודאי**, ואין לחוש שמצאו לו זכות והחזירוהו, כי דבר זה שימצאו לו זכות אחר שכבר נגמר דינו למיתה אינו שכיח.

ללשון שני של רב יוסף, כוונת הברייתא, שהיו אומרים **שנגמר דינו למיתה או להריגה**, ולכן אינו מוחזק בוודאי כמת, אבל אם היו אומרים שכבר מת או נהרג, היו נאמנים שכן כלל אצלנו שנוכרי המסיח לפי תומו נאמן, ואשתו מותרת.

	בי"ד ישראל			בי"ד נוכרים		
	יצא לדון	נגמר דינו	יצא להריגה	יצא לדון	נגמר דינו	יצא להריגה
לשון ראשון	חזקת חי	חזקת חי	ספק	חזקת חי	ספק	ספק
לשון שני	חזקת חי	חזקת מת	חזקת מת	חזקת חי	חזקת חי	ספק

מי שהעידו בו שנגמר דינו למיתה

במסכת סנהדרין מבואר, שאם העידו שני עדים באחד, שנגמר דינו בבי"ד במקום אחד למיתה, שאומרים, "מעידין אנו את איש פלוני שנגמר דינו בבית דינו של פלוני, ופלוני ופלוני עדיו", **הרי זה נהרג, ואין לחוש שמא אחר שנגמר דינו למיתה באותו מקום, מצאו לו זכות, ובטלו דינו.**

וללשון ראשון של רב יוסף, כוונת הברייתא, שהיו אומרים **שכבר מת אותו אדם או נהרג**, ואף על פי כן אינם נאמנים, שלא אמרו, מסיח לפי תומו נאמן, אלא בדבר שאין לו נגיעה, אבל דבר זה, שהרגו או המיתו, הוא התפארות אצלם, ולפיכך אפשר שמשקרים בו, לומר מת ונהרג אף על פי שרק יצא להיות נידון בכך.

ומתחילה היה נראה, שמכאן ראייה ללשון שני של רב יוסף, שאחר שנגמר הדין, לא שכיח שימצאו לנידון זכות, ולכן אין חוששים לכך.

דף כ"ט

שליח הולכה של גט שרצה למסור שליחותו לאחר

במשנה וברייתא המובאת בסוגייתנו מבואר אם שליח הולכה של גט, יכול למסור שליחותו לאחר, והאחרון יתן את הגט לאשה, [ובאופן שבא הגט מארץ ישראל שאין השליח צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם].

אולם דחו זאת ואמרו, שאפשר שברוב פעמים יש לחוש, שמא ראו זכות לנידון גם אחר גמר דין, ודווקא בזה שברח, אין לחוש לכך, שאם היה הדבר כן, לא היה בורח.

ומבואר בברייתא, שלדעת תנא קמא, אם מתחילה אמר הבעל לשליח, "הולך הגט לאשתי", ולא אמר לו, "הולך אתה", **השליח יכול למסור השליחות לאחר, ואם מתחילה אמר הבעל לשליח, "הולך אתה הגט לאשתי"**, אין השליח יכול למסור שליחותו לאחר. **ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, לעולם אין השליח יכול למסור שליחותו לאחר, בין אם אמר לו הבעל, "הולך", ובין אם אמר לו, "הולך אתה"**.

שמועת מיתה מבי"ד

שנינו בברייתא, שאם שמעו מבי"ד של ישראל, שהיו אומרים, איש פלוני מת על ידינו, [שלקה על חטא מסוים, ושנה בו, שדינו לכונסו לכיפה, ולמות בה מיתת עצמו], או שהיו אומרים, איש פלוני נהרג על ידינו [באחת מארבע מיתות בי"ד], **הרי זה בחזקת מת**,

א. ומתחילה היה נראה מדבריהם, שאין חילוק בדין זה בין אם

<p>כל הלומר תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת גיטין פרק ג [דפים כ"ד-ל"ב]</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
<p>כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הדברים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)</p>						

ציוה לכתוב גט אינם אומרים לאחרים

מבואר בברייתא, שאם אמר הבעל לשנים, תנו גט לאשתי, בלא לתת להם גט, כוונתו שיעשו מה שצריך כדי לתת לה את הגט, כלומר יכתבו ויתנו לה, ומאחר ששנים הם ולא שלושה אינם ביי"ד לצוות לאחר לכתוב אלא יכתבו הם עצמם ואינם יכולים לתת לאיש אחר לכתוב את הגט. וכן הדין כשאמר לשלושה בפירוש, כתבו ותנו גט לאשתי, הם עצמם צריכים לכתוב את הגט, ואינם יכולים למנות איש אחר לכתבו.^א

ונאמרו שני טעמים לחלק בין דין זה, לדין המבואר לעיל, ששליח הולכה של גט יכול לעשות שליח אחר תחתיו.

אביי אמר, שהסיבה לכך, שאותם שציוה הבעל לכתוב לו גט, אינם יכולים לתת לאחרים תחתיהם, משום שיש בכך בזיון לבעל, שעליו מוטל לכתוב את הגט, ואינו רוצה שידעו בו רבים שאינו יודע לכתוב, ולכן דעתו שיכתבו הם בלבד, ולא אחרים,^ב אבל כשעושה שליח להוליך את הגט, אינו מקפיד אם יעשה הוא שליח נוסף. < וטעם זה אמור דווקא בגט, שמוטל על הבעל לכתבו, אבל ציוה לכתוב שטר מתנה לפלוני, מאחר שאין הכתיבה מוטלת על הנותן, אלא על המקבל, אין לו בזיון אם אינו כותב בעצמו, ויכולים השלוחים לומר לאחרים לכתוב. **וכן דעת רב.**

ורבא אמר, שהסיבה לכך שאותם שציוה הבעל לכתוב לו גט, אינם יכולים לתת לאחרים תחתיהם, **כי שליחות שלהם קלושה, שלא מסר להם הבעל דבר,** אלא אמר להם דבריו, שיכתבו לו גט, ודברים שאמר להם אינם יכולים להעביר לאחרים [=מילי לא מימסרן לשליח], אבל גט שהבעל מוסר לשליח, מאחר שיש בו ממש, יכול השליח לחזור ולתת אותו לשליח אחר. < וטעם זה אמור גם כשמצווה לכתוב שטר מתנה, שגם ציווי זה, שליחות קלושה של דברים הוא, ואין השלוחים חוזרים ואומרים לאחרים. **וכן דעת שמואל.**

אמר לו הבעל לשליח טול לי הימנה חפץ פלוני

נתבאר לעיל, ששליח הולכה של גט יכול לעשות שליח אחר תחתיו, והשליח האחרון יתן הגט לאשה ומתגרשת בו. ומבואר במשנתנו, שאם אמר לו הבעל לשליח, טול לי הימנה חפץ פלוני, כלומר כשתתן לה את הגט קח ממנה חפץ מסוים להביאו אלי, **לא ישלחנו ביד אחר.**

ואמר ריש לקיש, מה ששינונו לא ישלחנו ביד אחר, לא משום

^א אבל אמר לשלושה תנו גט לאשתי, יאמרו לאחרים ויכתבו, ויתנו, מפני שעשאי ביי"ד, ורשאי לעשות שליח. [רש"י].

^ב ואם תאמר, מאי בזיון איכא, והא תנן, האשה כותבת את גיטה, אלמא אין על הבעל לכתוב. ויש לומר, דלעולם על הבעל לכתוב, אלא הא קא משמע לך, דאפילו אשה כותבת כשר, דידיעת לאקנויי. [תוס'].

חלה השליח או לא, שלדעת רבן שמעון בן גמליאל, לעולם אינו עושה שליח אחר תחתיו, ולדעת תנא קמא, הכל תלוי באמירתו, אם אמר "הולך", עושה שליח, ואם אמר "הולך אתה", אינו עושה שליח.

אלא שאם כן הוא, אי אפשר ליישב את משנתנו כפי שהעמידה רב כהנא, שדווקא אם חלה השליח הוא יכול למסור שליחותו לאחר, אבל אם לא חלה, אינו יכול למסור שליחותו לאחר, ולא מצינו מי שמחלק כן.

ולפיכך אמרו, שבאמת לא נחלקו תנא קמא ורבן שמעון בן גמליאל בברייתא, בין כשחלה ובין כשלא חלה, אלא רק באחד מהאופנים הבאים.

ב. אפשר שלדברי הכל, אם השליח לא חלה, בין אם אמר לו הבעל "הולך", ובין אם אמר לו "הולך אתה", אינו יכול לעשות שליח אחר. וכן הדין כשחלה ואמר לו הבעל "הולך אתה". והאופן שבו נחלקו חכמים ורבן שמעון בן גמליאל הוא, כשגם חלה השליח, וגם אמר לו הבעל "הולך", שבאופן הזה בלבד, דעת תנא קמא שהוא יכול לעשות שליח אחר. ודעת רבן שמעון בן גמליאל שגם באופן הזה אינו יכול לעשות שליח אחר.

< **ולפי זה, משנתנו כדעת תנא קמא, וכשחלה השליח ואמר לו הבעל "הולך", ולכן הוא יכול לעשות שליח אחר תחתיו.**

ג. עוד אפשר, שמחלוקת תנא קמא ורבן שמעון בן גמליאל היא כשלא חלה השליח, שמאחר שלא חלה, אמר רבן שמעון בן גמליאל, שאינו עושה שליח אחר תחתיו, ותנא קמא אמר, שכשאמר לו הבעל "הולך", ולא הקפיד לומר לו "הולך אתה", הוא עושה שליח אחר תחתיו אף על פי שלא חלה. אבל כשהשליח חלה, הכל מודים שהוא עושה שליח אחר תחתיו.

לדעת תנא קמא, באופן הזה, הוא עושה שליח אחר תחתיו, אפילו אם אמר לו הבעל "הולך אתה". < ואם משנתנו כדעת תנא קמא, היא שנויה באופן שחלה השליח, אף אם אמר לו הבעל "הולך אתה".

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, לכל הפחות אם אמר לו הבעל "הולך", מאחר שחלה, הוא עושה שליח אחר. < ואם משנתנו כדעת רבן שמעון בן גמליאל, היא שנויה באופן שחלה השליח, ואמר לו הבעל "הולך".

		תנא קמא				רשב"ג			
		הולך אתה		הולך		הולך אתה		הולך	
		לא חלה	חלה	לא חלה	חלה	לא חלה	חלה	לא חלה	חלה
א	עושה	לא עושה	לא עושה	לא עושה	לא עושה	לא עושה	לא עושה	לא עושה	לא עושה
ב	עושה	לא עושה	לא עושה	לא עושה	לא עושה	לא עושה	לא עושה	לא עושה	לא עושה
ג	עושה	עושה	עושה	לא עושה	עושה	לא עושה	לא עושה	?	לא עושה

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

"טול חפץ ואחר כך תן גט", כן דרך הדיבור, **ולכן הגט כשר, אפילו אם נתן את הגט תחילה**, בין הוא ובין שלוחו, **ואחר כך קיבל זה את החפץ**. וכתבו התוס', שכל זה בחפץ וגט, שאינם שייכים זה לזה, אבל לווה האומר לשלוחו, שלם את חובו למלווה, וליטול את שטר החוב ממנו, אפילו לא אמר בפירושו, שישלם רק אחרי שייטול את השטר, אם לא קיבל את השטר, לא נעשה שלוחו להחזרת החוב, כי השטר והחוב שייכים זה לזה, וכיוון שהזכיר את שניהם, גילה בדעתו שאין השליח נעשה שלוחו כלל, אם לא יחזיר לו את השטר.

המביא גט ממדינת הים וחלה

נתבאר לעיל, ששליח הולכה של גט, יכול לעשות שליח אחר תחתיו, והשליח האחרון יתן הגט לאשה ומתגרשת בו.

אמנם הדין הנ"ל אמור, כשבא השליח ממקום שהבא משם אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, אבל כשבא הגט ממדינת הים, שהשליח הבא משם צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, לא יוכל לעשות שליח אחר תחתיו, כי השליח האחרון לא יוכל לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

ומבואר במשנתנו, שהאופן שבו יוכל למסור את הגט לשליח אחר, הוא, על ידי שיעשה את השני שליח בבי"ד, וכשעושה אותו שליח תחתיו, **אומר בפני בי"ד, "בפני נכתב ובפני נחתם"**. ומעתה שליח אחרון מביא את הגט לאשה בלא לומר, **"בפני נכתב ובפני נחתם"**, אלא **אומר, "שליח בי"ד אני"**.

ומסקנת הסוגיה, שגם שליח שני שנעשה בבי"ד, חוזר ועושה שליח שלישי, וכן שלישי עושה רביעי, וכן לעולם, [שלא שנינו "ושליח שני ... אומר שליח בי"ד אני", אלא "ושליח אחרון ... אומר שליח בי"ד אני"]. ובכל פעם כשאחד מהם עושה שליח תחתיו, הוא עושה אותו בפני בי"ד, ואומר בפניהם, "שליח בי"ד אני", [שהרי אצל האחרון שנינו, שאומר במסירת הגט, "שליח בי"ד אני", ואם כן אפילו אחרון נעשה בבי"ד, וכן כולם].

שליח שהיו שלוחים אחרים תחתיו ומת הראשון

כבר נתבאר, ששליח המביא גט בארץ ישראל, שאינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, עושה שליח אחר תחתיו בלא שום בי"ד. ואמר רבה, שלא רק הראשון עושה שני, אלא אף שני עושה שלישי, וכן הרבה בזה אחר זה.^א

ואמר רב אשי, שאם מת השליח הראשון קודם שבא הגט ליד האשה, שוב אין האחרון מגרשה בגט, משום שכשמת השליח הראשון, ובטלה שליחותו, בטלה שליחות כולם, **שכל שליח בא מכח קודמיו**.

^א ואין צריך בי"ד, הואיל ואין הראשון צריך לומר בפני נכתב, האחרון נמי אין צריך לומר שליח בי"ד אני. [רשי"י].

שליחות של גט הוא, שכן שליחות של נתינת הגט עומדת לעצמה, ושליחות של הבאת החפץ עומדת לעצמה, ויכול לעשות שליח אחר להוליך את הגט, ככל שליח הולכת גט שעושה שליח אחר תחתיו. אבל את החפץ עליו להביא בעצמו, ולא יביאנו שליח אחר, משום שאין רצונו של אדם שיהא פקדונו ביד אחר. והדין שבאה משנתנו זו ללמד, אינו בהלכות גיטין, אלא בהלכות שמירת פיקדון, והוא, שמי שקיבל עליו שמירת איזה דבר, אינו רשאי למסור השמירה לאחר. וכמו כן, השואל איזה דבר, אינו רשאי לחזור ולהשאילו, והשוכר איזה דבר, אינו רשאי לחזור ולהשכירו. [=כאן שנה רבי, אין השואל רשאי להשאיל, ואין השוכר רשאי להשכיר].

אמר לו רבי יוחנן, ענין זה, שאין שואל רשאי להשאיל, סברא פשוטה היא, ואפילו תינוקות של בית רבן יודעים אותו, שכן אם השאילו לו, לצורכו השאילו, ולא לצורך אחרים, ואם משאיל לאחרים, עובר על דעת המשאיל. **ומשנתנו לא באה ללמד דין זה בהלכות שמירת פיקדון, אלא ללמד דין בהלכות גיטין, שפעמים כשאומר לו לשליח ליטול מאשתו חפץ, שליחות הגט עצמה תלויה בקבלת החפץ, ואם לא יקבל כראוי, שליחות הגט עצמה בטילה**, ואין כאן גט, כי עובר על דעת משלחו, והרי הוא כמי שאמר לו בעל, גרש אותה בימין, וגירשה בשמאל, שלא עשה שליחותו, ואינה מגורשת.

ולהלן יתבאר בעזה"י, באיזה אופן נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, אם שליחות הגט תלויה בקבלת החפץ.

טול לי הימנה חפץ פלוני ואחר כך תן לה הגט

נתבאר, שיש אופן שנחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן בשליחות של הולכת גט וקבלת חפץ, אם שליחות הגט תלויה בקבלת החפץ. ומבואר, שמחלוקת זו היא כשאמר לו הבעל לשליח, "טול ממנה חפץ פלוני, ואחר כך תן לה את הגט".

לדעת רבי יוחנן, האומר כן, מקפיד שיקבל תחילה את החפץ, ורק אחר כך יתן את הגט, **ולכן אם נתן את הגט תחילה, אף על פי שקיבל את החפץ אחר כך, אינה מגורשת**, כי לא נעשה הדבר בשליחות הבעל. **רש"י מפרש**, שהאומר כן מקפיד רק על העניין הזה, שתחילה יקבל את החפץ, ולכן **אם תחילה קיבל ממנה את החפץ, מעתה יכול לגרשה, בין הוא, ובין שליח שני שעשה שליח ראשון. אבל התוס' מפרשים**, שמאחר שתלה את נתינת הגט בקבלת החפץ, ומאחר שמקפיד הוא שהשליח יקבל את החפץ בעצמו, כי אין רצונו שיהיה פקדונו ביד אחר, ואינו יכול לעשות שליח אחר על כך, ממילא **אפילו אם עשה שליח שני רק לקבל את הגט, לא נעשה שלוחו של הבעל, ולא התגרשה כשנתן את הגט, ואפילו אם נתנה את החפץ תחילה**.

ולדעת ריש לקיש, אין כאן שום הקפדה, ולא אכפת לבעל, אם יתן את הגט קודם שיקבל את החפץ, או אחר כך, ומה שאמר,

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת ררזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת גיטין פרק ג [דפים כ"ד-ל"ב]</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

כשאמר לו הבעל לשליח לתת לאבא בר מניומי, לא אמר שדווקא אבא בר מניומי יגרש ולא הוא, ובאמת אם היה השליח יודע מי היא, היה ראוי לגרש בעצמו. ורב אשי אמר, שהדין עם רב ספרא, כי מאחר שאמר לו הבעל לשליח, שאבא בר מניומי יגרש, הרי הוא כאומר הוא יגרש ולא אתה, ואין זה יכול לעשות שליח אחר תחתיו.

שליח שלא ניתן לגירושין לזמן

האומר לשלוחו, תן את הגט לאשתי אחר שלושים יום, **נחשב לשליח הבעל לגרש**, אף בתוך שלושים, ועושה שליח אחר תחתיו, כי ראוי הוא לגרש בעצמו, לאחר שלושים.

ומעשה באחד, שעשה שליח להוליד גט לאשתו, ואמר לו, לא תתן לה את הגט עד שיעברו שלושים יום. ולאחר שעברו כמה ימים, ראה השליח שיהיה אנוס, ולא יוכל לתת הגט לאחר שלושים יום, וביקש לעשות שליח אחר תחתיו. ואמר רבא, מאחר שהוא אנוס, הרי הוא כמי שחלה, ששנינו בו שעושה שליח אחר תחתיו, ולפיכך אמר לו, תן לנו הגט ואמור בפני נכתב ובפני נחתם, ולאחר שלושים נעשה שליח אחר תחתך. והקשו לו החכמים, הלא עכשיו אינו יכול לגרש [=שליח שלא ניתן לגירושין], ואם כן היאך יוכל לעשות שליח תחתיו. והשיב להם רבא, מאחר שיוכל לגרש אחר שלושים, כבר עכשיו הוא יכול לעשות שליח אחר תחתיו [=כיון דלבתר תלתין יומין מצוי מגרש, כשליח שניתן לגירושין הוא].

העושה שליח לגרש אחר שלושים יום

נתבאר, שרבא הכשיר גט שניתן לשליח, כדי למוסרו לאשה רק אחר שלושים יום.

והנה בדף ע"ו מבואר, שמי שנתן גט לאשתו, ואמר, הרי זה גט מעכשיו, אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חודש, ומת בתוך הזמן. **יש לחוש, שמא בא בתוך הזמן בסתר, ונתייחד עמה, ופיסה, ובעל, והגט גט ישן, ופסול. ואין להכשירו, אלא כשאמר מתחילה בפני בי"ד בשעת מסירתו, נאמנת עלי לומר שלא באתי.**

ולפיכך הקשו לרבא, שכן לכאורה, כן הדין כשמסר גט לשלוחו לתת אחר שלושים יום, יש לחוש שמא בא בינתים, ופיסה, ועד שינתן לה הגט אחר שלושים יום, יהא גט ישן, ופסול², ואם כן היאך הכשירו רבא.

ונתבייש רבא על שהורה היתר בדבר. אולם לבסוף נתברר, שאותו גט נשלח לארוסה, ולא לנשואה. ואמר רבא, **שדווקא**

ואמר מר בר רב אשי על דברי אביו אלו, שאמרם בקטנותו, כי באמת אין הדבר כן, וכל שליח נעשה שלוחו של בעל עצמו, ולא של השלוחים שקדמו לו, וכל שהבעל קיים, השליח האחרון מגרש את האשה בגט שנתן הבעל לשליח הראשון, אף על פי שכבר מת שליח ראשון.

שליח שלא ניתן לגירושין

האומר לשלוחו, תן את הגט לפלוני, והוא יגרש את אשתי, אין הראשון נחשב לשליח, ואינו עושה שליח אחר לתת את הגט לפלוני, כי רק שליח שראוי לגרש בעצמו, עושה שליח אחר תחתיו.

ואם מתחילה אמר לו לגרש בעצמו, וכשענה לו שאינו מכיר אותה, חזר ואמר לו שייתן את הגט לפלוני, והוא יגרש אותה. **י"א שחזר בו מהשליחות הראשונה, ואין הראשון ראוי לגרש בעצמו. וי"א שלא חזר בו מהשליחות הראשונה, וגם הראשון ראוי לגרש בעצמו,** ולכן עושה שליח אחר במקומו את מי שירצה.

ומעשה באחד שעשה שליח לתת הגט לאשתו, ואמר לו השליח איני מכירה, ואמר לו, לך תן הגט לאבא בר מניומי, שהוא מכיר אותה, והוא ילך ויתן לה הגט.

בא השליח, ולא מצא את אבא בר מניומי, אך מצא את רבי אבהו ורבי חנינא בר פפא ורבי יצחק נפחא, והיה רב ספרא יושב אצלם.

אמרו לו רבי אבהו ורבי חנינא ורבי יצחק לשליח, אמור דברי שליחותך בפנינו, ותן לנו הגט, ואמור "בפני נכתב ובפני נחתם"^א, וכשיבוא אבא בר מניומי, ניתן לו, ויהא שליח ביי"ד, והוא ימסור לה את הגט.

אמר להם רב ספרא, והלא השליח הזה לא נעשה שליח לגרשה, אלא למוסרו לאבא בר מניומי, ומאחר שאינו ראוי לגרש בעצמו אינו עושה שליח תחתיו, למסור לאבא בר מניומי. ונתביישו החכמים הללו על הוראתם.

ללשון ראשון בגמרא, רבא הסכים עם רב ספרא, ואמר, קיפח רב ספרא שלושה חכמים סמוכים, כלומר, קטע רגליהם, שלא ימצאו רגלים לדבריהם. אך רב אשי לא הסכים עמו, והקשה, וכי כשאמר לו הבעל לשליח לתת לאבא בר מניומי, אמר שדווקא אבא בר מניומי יגרש, ולא השליח, הלא אם היה השליח מכיר אותה, היה יכול לגרשה, שהרי מתחילה נעשה שליח בעצמו, ולפיכך עושה שליח אחר תחתיו.

וללשון שני בגמרא, רבא לא הסכים עם רב ספרא, ואמר, שמה שהקשה רב ספרא על החכמים הללו, בטעות הקשה, שהרי

² ואין זה דומה לשולח גט ממדינת הים, ואינו קובע זמן לשהותו בידו, דהתם ליכא למיחש שמא פייס, דמימר אמר הבעל, השליח קדמני, וכבר הגיע גט לידה, ולא עקר נפשיה מספיקא. [רש"י].

^א כן פירש רש"י. ומשמע שבא הגט ממדינת הים. ויל"ע אם כן היאך היה הבעל יכול לומר לשליח שאבא בר מניומי יהיה שלוחו ולא הוא, הלא אבא בר מניומי אינו יכול לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", ושליח הגט עצמו צריך לומר כן.

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

כל מה שבידו, אין בכך כלום, כי אין טענת אונס בגיטין.²

וללשון שני בגמרא אמר רב יוסף, שמאחר שעשה הבעל כל מה שהיה יכול, [ואף שלא נתן לה דינרים הרבה, מאחר שאין לו דינרים, במה שהפציר בה הרבה, נחשב כעשה כל מה שיכול], ומעתה אנוס הוא במה שאינה מתפייסת, ולפיכך מאחר שנתקיים התנאי באונס, אין כאן קיום התנאי, כי יש אונס טענת בגיטין, ואין **האשה מגורשת**.

הלוואה שיפרע מתרומות ומעשרות של תבואת

מבואר במשנתנו שאדם מלווה ממון לכהן לוי או עני, ופורע את החוב, מהתרומות והמעשרות המגיעים להם מתבואתו³, ואף על פי שעדיין לא באו התרומה והמעשרות לידיהם, מאחר שהפרישם מתבואתו, גובה מהם את החוב, ואינו כגוזל שאר כהנים ולוויים ועניים, כי הלוויים ממנו זכו בהם, והוא גובה חובו מהם.

לדעת רב, הדין הזה אמור במכירי כהונה ולויה, כלומר כשמלווה לכהן לוי ועני, שהם אוהביו, ורגיל תמיד לתת להם את התרומה והמעשרות שלו, שמכיוון שרגיל לתת להם תמיד, שאר הכהנים לוויים ועניים מסיחים דעתם מהם, ולכן נחשבים כאילו כבר זכו בהם הכהן והלוי, שלוו ממנו, ויכול לפרוע מהם הלוואותיהם. < ושמואל ועולא לא רצו להעמיד משנתנו דווקא במכירי כהונה ולויה, כי לא נזכר במשנתנו שמדברת דווקא במכירים.

ולדעת שמואל, הדין הזה אמור, רק כשמזכה להם את התרומה והמעשרות המעשרות על ידי אחר, [שאחר שמפריש התרומה והמעשרות, נותן אותם לידי אוהבו, ואומר לו, משוך אותם, וזכה בהם לפלוני ולפלוני], ומאחר שזכו להם את התרומה והמעשרות, הרי הם שלהם, והוא חוזר ונפרע מהם. < ורב ועולא לא רצו להעמיד משנתנו דווקא במזכה על ידי אחר, כי לא נזכר במשנתנו שמדברת דווקא באופן הזה.

ולדעת עולא, הדין הזה אמור בכל אופן, והיא כדעת רבי יוסי האומר עשו את שאינו זוכה כזוכה⁴, כלומר חז"ל תקנו, שכהן

² ומשמע מסוגיית הגמרא משמע, שאם היה לו לתת לה דינרים הרבה לפייסה, והיא עושה כן, ובכל זאת לא היתה מתפייסת, היה נחשב כמי שפייסה. ואומר ר"י, דאי לא פייסנא לה, משמע אם לא אטרח לפייסה בדבר גדול, ואי יהב לה, הרי טרח לפייסה, וקיים תנאו אף על פי שלא נתפייסה. [תוס'].

³ את התרומה ימכור, ויעכב הדמים לעצמו בפרעון החוב בשביל הכהן. והמעשרות יעכב אצלו בפרעון חוב הלוי והעני, ויאכלם בעצמו, אלא שמפריש מעשר מן המעשר לכהן, שהמעשרות מותרים לזרים. [רש"י].

⁴ במקומות הרבה מפני תקנה עשו כן לרבי יוסי. (א) בהניזקין עני המנקף בראש הזית. (ב) ומצודות חיות ועופות (ג) ומציאת חרש. (ד) ובבכורות כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות. (ה) ובגמרא דשנים אוחזין, השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו, דאף על פי שאין זכיה לקטן, עשאוהו כזוכה, ובכולן יש לומר מפני תקנה עשו. [רש"י].

בנשואה, שהיא חביבה לו^א, ומחזר לפייסה, חששו חכמים שמא פייסה בתוך הזמן, והגט ישן, אבל בארוסה, לא חששו לכך.

דף ל'

שליח ביי"ד בפני נעשה גם שלא בפני שליח ראשון

נתבאר, ששליח הבא ממדינת הים, ונאנס, ואינו יכול להוליך הגט לאשה, עושה שליח אחר בפני ביי"ד, וכשמוסר הראשון שליחותו בפני ביי"ד, אומר בפניהם, "בפני נכתב ובפני נחתם".

ונסתפק רבא, אם שליח אחרון מתמנה דווקא בפני שליח ראשון, הוא ששליח ראשון מטיל הדבר על ביי"ד, ומעתה הם יכולים למנות שליח אחר אף שלא בפניו של ראשון.

ולבסוף הכריע רבא שבי"ד ממנים שליח אחרון אף שלא בפני הראשון, ולפיכך אם אנוס הוא, ואינו יכול להתעכב, מוסר שליחותו לבי"ד, והולך, ואחר כך הם עושים שליח אחר להולכה. וכן שלחו מארץ ישראל כדברי רבא.

קיום תנאי הגט באונס של מעבר הנהר

מעשה באחד שנתן גט לאשתו, ואמר לה במסירתו, "אם לא אבוא עד שלושים יום, יהא גט", ובא לחזור תוך שלושים יום, אך עכבו הנהר, שלא היה יכול לעברו, כי מצא מעבורת, ועמד מהעבר השני, ואמר להם, "ראו שבאתי, ראו שבאתי".

ואמר על כך שמואל מאחר שעומד מהעבר השני של הנהר, אינו נחשב כמי שבא, עד שיבוא לכאן, ומאחר שלא בא, נתקיים תנאי הגט, והאשה מגורשת, ואף על פי שהיה אנוס במה שלא בא. (א) ו"א שדברי שמואל כדעת האומרים, אין אונס בגיטין, כלומר שום טענת אונס אינה מועילה לבטל את הגט, ולכן הגט גט. (ב) ו"א שדברי שמואל אף כדעת האומרים שטענת אונס מועילה לבטל את הגט, כשלא היה לו להעלות דעתו אותו אונס, אבל אונס כזה שכיח הוא, והיה לו להעלות על דעתו, שעלול לקרות, ולהתנות בפירוש, שאם יתעכב על ידי מעבר המים, לא יהא גט, ומאחר שלא התנה כן, לכן הגט גט.

פייס ולא התפייסה

מעשה באחד שנתן גט לאשתו ואמר לה בנתינתו "אם לא אפייסך עד שלושים יום יהא גט מעכשיו" והלך ופייסה בדברים והרבה עליה רעים שידברו עמה שתתפייס ולא נתרצתה להשלים עמו ולא התפייסה.

ולשון ראשון בגמרא אמר רב יוסף, שמאחר שלא נתפייסה, נתקיים תנאי הגט, והאשה מגורשת, ואף שאנוס הוא, שהרי עשה

^א כן פירש רש"י. ויל"ע למה לא תלה הדבר במה שגס דעתו בה.

ומבואר בברייתא, שאם בא המלווה לחזור בו לאחר זמן, ולומר, לא אגבה חובי מהתרומה או המעשר, אלא פרע לי הלוואה בממון, אין הדין עמו, ואינו יכול לחזור בו, שהרי כבר נתן כספו ללווה, על דעת לגבות מהתרומה והמעשר, וזכה הלווה בהלוואה באופן הזה, והיאך יוכל המלווה להפסידו, מה שכבר זכה בו^א.

אבל אם הלווה בא לחזור בו, לומר למלווה, לא תיטול התרומה והמעשר בחובך, אלא אשלם לך ממון כמו שהלוות לי, יכול הוא לחזור בו, שהרי בעל הבית גובה התרומה והמעשר מכוחו, ולפיכך יכול הוא לומר, לא תיקח אותם ממני, אלא ממון אתן לך^ב.

הסכים הלווה לגבות החוב מתרו"מ ונתייאש מהם

נתבאר, שהמלווה לכהן לוי או ישראל על תרומות ומעשרות הראוים להם, נוטל תרומות ומעשרות תבואתו בתשלום החוב.

אמנם אם נתייאש מפירעון החוב בדרך זו, כגון, שהלווה להם על מנת לגבות מתרומות ומעשרות של שנה זו, ולאחר זמן ראה שנשתדפו השדות, והיה סבור שלא יצמיחו השנה תבואה, ולא יהא לו ממה לגבות, ונתייאש, מיז החוב נחשב אצלו כדבר האבד, ומעתה אף אם חזקה התבואה ונתקנה וגדלה, לא יוכל ליטול לעצמו תרומה ומעשרות שלה, אלא יתן לכהנים לווים ועניים.

ומבואר, שכן הדין גם אם בשעה שיבשה התבואה, כבר החלה לעלות בקנה, שרגילות היא שחוזרת ומתוקנת, מאחר שהוא נתייאש, כי היה סבור שתתקלקל לגמרי, יאוש הוא, ואין לו לגבות החוב.

הלווה על תרו"מ ומת הלווה

נתבאר, שרשאי אדם להלוות לכהן או ללוי או לישראל על מנת לפרוע את החוב מתרומות ומעשרות שיהיו ראויים להם מתבואתו, שהם יזכו בהם בהם [באחד משלושת האופנים המבוארים לעיל], והוא חוזר ונוטל אותם מהם בתשלום החוב.

ואם מת הלווה קודם שפרע המלווה את חובו, מאחר שכבר מת הלווה, ואינו יכול לזכות בתרומות ומעשרות של המלווה, אין המלווה יכול לעכבם בתשלום חובו, כי מעתה של שאר כהנים לווים ועניים הם, ולא של הלווה. אמנם, אם יתרצו יורשי הלווה, שיטול המלווה את חוב אביהם מתרומה ומעשרות הראוים להם, הוא רשאי.

מנוסח הגמרא כמו שהוא משמע, שלדברי רבי, דין זה אמור רק ^א שהרי כספו בידו, וזה לא היה לו למשוך ממנו כלום, דלימא ליה לא משכתי [רש"י].

^ב דכיון דעשאוהו כזוכה יכול לטעון לא משכתי ממני פירות. [רש"י].

ולוי ועני שלוו ממנו, יזכו בתרומה ובמעשרות שלו, כדי שיוכל לגבות מהם את חובו, ואף על פי שמהתורה לא זכה בהם אותו כהן, יש כח ביד החכמים לתקן דבר כזה, כי הפקר ב"ד הפקר. < ורב ושמואל לא רצו להעמיד משנתנו כדעת רבי יוסי, שלא להעמידה כדעת יחיד.

דברים שהקלו בהלוואה זו

נתבאר, שיש אופן שאדם רשאי להלוות ממון לכהן לוי או עני, ולגבות חוב זה, מתרומות או מעשרות שיפריש מתבואתו שלו. ומבואר בברייתא, שהקלו בהלוואה זו בכמה דברים.

א. מפריש עליהם בחזקת שהם קיימים. כלומר, אף שבדרך כלל, אין יכול לגבות חובו מהלווים הללו אלא כשהם חיים ועודם ראויים ליטול, שיכולים לזכות בתרומה או מעשרות הראוים להם, ונוטל לעצמו תמורת חובם, כל זמן שלא נודע לו שמתו או שהעשיר העני, אין צריך לחוש לכך, והרי הם בחזקת קיימים, והעני בחזקת עני, וגובה חובו מהתרומה והמעשרות.

ב. ופוסק עמהם כשער הזול. כלומר, אפילו פסק עם הלווה בשעת ההלוואה, בכמה יקבל ממנו כל כור וכור, אם הוזלה התבואה לאחר זמן, יקבל עליו כל כור וכור כפי מחירו הזול בשוק, אף על פי שלא התנה עמו שיעשה כן. וכתב רש"י, שבשאר הלוואות אין לעשות כן, אלא אם התנה בפירוש, שיקבל עליו כשער הזול. והתוס' כתבו, שאף לרבי יהודה, המתיר לעשות כן בשאר הלוואות, כאן יש הקלו בדבר נוסף, שאפילו התייקרה התבואה אחר כך, ממשיך לקבלה עליו כשער הזול.

ג. ואין בו משום ריבית. רש"י מפרש, שמותו לו לפסוק בכמה יקבל עליו כל כור, אף על פי שעוד לא יצא השער, כלומר לא נקבע מחיר בשוק לדבר זה, ובשאר הלוואות אסור לעשות כן, שמא ישתנה השער, ונמצא המלווה מקבל יותר ממה שהלווה לו. ותוס' פירשו, שמותו לו לקבל עליו כל כור בפחות משווי, שנמצא מרוויח יותר ממה שהלווה לו. והטעם להיתר זה, כי כל הלוואה שאפשר שלא יקבל את חובו כלל, [כגון בזה שאם לא תעשה ארצו תבואה לא יוכל לגבות החוב], אם גובה יותר אין בדבר משום ריבית.

ד. ואין שביעית משמטתו. כלומר אין שביעית משמטת חוב זה, כי אין השביעית משמטת אלא חובות, שהמלווה יכול לתבוע את הלווה, שנאמר בשביעית, "לא יגש" (דברים ט"ו ב'), לומר, מי שראוי ליגוש, נאסר בכך, אבל חוב זה, שאינו יכול לתבוע מהלווה כלום, אין משמט בשביעית.

הסכימו שיגבה החוב מתרו"מ והאחד חוזר בו

נתבאר, שיש אופן שאדם רשאי להלוות ממון לכהן לוי או עני, ולהתנות עמו, שיגבה את חובו זה, מתרומות או מעשרות שיפריש מתבואתו שלו, שהם ראויים ללווה.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת גיטין פרק ג [דפים כ"ד-ל"ב]</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

בידי, בלא לציין כמות המעשר, אין חוששין שיש בו תרומת מעשר. אך אם אמר הישראל ללוי, כור או כמות מסוימת אחרת של מעשר יש לך בידי, חוששים שיש בו תרומת מעשר. וביארו את הברייתא הזו בכמה אופנים. כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

א. הלוי מכר המעשר לישראל וחזר הלוי ועשאו תרומת מעשר.

לדברי אביי, הברייתא מדברת בישראל שהפריש מעשר מתבואתו לצורך לוי מסוים, ולאחר מכן אמר לאותו לוי, מעשר שהפרישתי לצורךך, מכור לי אותו, ונתן לו את דמיו, וקיבל הלוי את הדמים.

והברייתא מבארת, אם יש לחוש, שמא חזר בו הלוי ממכירת המעשר לישראל, ושייר המעשר לעצמו, ועשה אותו תרומת מעשר על מעשר אחר שבביתו³, ונמצא, שכל המעשר שביד ישראל, שהישראל סבור שהוא שלו, באמת אינו שלו, אלא של הלוי, וכולו תרומת מעשר, האסורה לזרים.

והברייתא מחלקת בדין זה באופן הבא. **אם אין הלוי יודע מה כמות המעשר, אין לחוש שעשה כן, שהרי אינו יודע כמה המעשר, שיעשה אותו תרומת מעשר על מעשר שבביתו. אבל כשהלוי יודע מה כמות המעשר, יש לחוש לכך, ואין לישראל לאכול ממעשר שבידו, עד שיברר אם לא עשאו הלוי תרומת מעשר.**

אך הקשו על דברי אביי, וכי הברייתא מדברת בלויים רשעים, שנוטלים דמים עבור המעשר, וחוזרים ועושים אותו תרומת מעשר.

ב. הלוי בא לקבל מעשר שהופרש לצורך אביו.

לדברי רב משרשיא בריב דרב אידי, הברייתא מדברת במי שהפריש מעשר לצורך לוי, והודיע לו זאת, ולאחר מכן מת הלוי, ובא בנו של הלוי ליטול את המעשר שהופרש לצורך אביו.

והברייתא מבארת, אם יש לבן לחוש, שמא אביו הפריש מעשר זה להיות תרומת מעשר על מעשרות אחרים שהיו לו בביתו. והברייתא מחלקת באופן הבא. **אם לא ידע האב מה כמות המעשר, אין לחוש שעשה אותו תרומת מעשר, שהרי אינו יודע כמה הוא. אבל כשידע האב מה כמות המעשר, יש לחוש לכך, ואין לבנו לאכול אותו בתורת מעשר, עד שיברר אם לא עשאו אביו תרומת מעשר.**

כשהניח הלווה קרקע ליורשיו, שאז הם מצווים לפרוע חובותיו. אבל אם לא הניח להם קרקע, לא. ואף כשהניח להם קרקע, דעת רבי יונתן, שאינו גובה אלא כנגד שווי הקרקע. ודעת רבי יוחנן, שגובה כל החוב, וכמעשה קטינא דאביי, שבכל פעם רצו לחזור ולגבות אותה קרקע אף על פי ששילמו כנגדה פעם אחת. אולם התוס' העמידו כל הדברים הללו על הדין הבא כשלווה בפני ביי"ד.

ויש אופן, שיוכל המלווה לגבות חובו מתרומה ומעשר של תבואתו, גם אחר מיתת הלווה, בלא שיהיה צריך ליטול רשות מהיורשים, והוא, **כשהיתה ההלוואה בפני ביי"ד, שכך תקנו חכמים, שאם תהא ההלוואה בפני ביי"ד, יזכו בהם כהנים ולויים ועניים, ויוכל המלווה לגבות חובו מהתרומה והמעשר גם אחר מות הלווה.** וטעם התקנה הזו, משום טובת כל הכהנים והלויים והעניים היא, שעל ידי זה יסכימו הכל להלוות גם להם. ותיקנו שכשהלווה לכהן וללוי, יזכה בהם קרובו של הלווה, והמלווה יגבה ממנו. וכן תקנו, כשהלווה לעני, יזכו במעשר עני, עניי ישראל, ולדברי האומרים כותים גרי אמת, אף עניי כותים, ויחזור ויגבה מהם⁴. ויש כח ביד החכמים להטיל חוב זה על כל הכהנים והלויים והעניים, משום הפקר ביי"ד הפקר.

ולפי פירוש התוס' על הדין הזה אמר רבי, שרק כשהניח הלווה קרקע ליורשיו, תקנו חכמים שאם הלווה בביי"ד יוכל לגבות מהם אחר מותו, שאז הם מצווים לפרוע חובותיו, וכשהלווה לו זה בביי"ד יגבה חובו מהם, אבל אם לא הניח להם קרקע, לא. ואף כשהניח להם קרקע, דעת רבי יונתן, שאינו גובה אלא כנגד שווי הקרקע. ודעת רבי יוחנן, שגובה כל החוב.

ותקנת חכמים זו, שאם הלווה בביי"ד יוכל לגבות מהמעשר והתרומה, לא נתקנה אלא אם מת הלווה, אבל אם העשיר הלווה, לא תקנו שיוכל לגבות חובו מהתרומה והמעשרות, והפסיד המלווה את חובו. והסיבה לחילוק בין אם מת הלווה לבין אם העשיר, שמייתה היא דבר שכיח, [שכל אדם סופו למות], אבל העשירות אינה דבר שכיח, ולא עשו תקנה לדבר שאינו שכיח.

וזהו שאומרים בני האדם, אם יאמרו לך מת חבירך, האמן [=חברך מית, אשר]. אך אם יאמרו לך העשיר, לא תאמן [=איתעשר, לא תאשר].

ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי

שנינו ברייתא, בה מבואר, שאם אמר ישראל ללוי מעשר יש לך

³ דכיון דלא משך, יכול לחזור הלוי, ואף על פי שהוא ברשותו של ישראל, לא קנו לו מעותיו, דאימת קנייה האי לוי דלקנייה לישראל, בקבלת מעות, הלכך כי חזר בו, ועשאהו תרומת מעשר, חל עליו השם. [רש"י]. וקשה לר"י, דלאחר שמכרו איך יכול לעשותו, הא לא מיחסר משיכה, שהרי ברשות ישראל קאי. אלא יש לומר דשמא עשאו קודם קבלת הדמים קאמר. ופריך אטו ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר פירוש ומשוו ליה כבר תרומת מעשר מעיקרא. [תוס'].

⁴ רש"י מפרש, שאין נפקא מינה בדין, אם הראויים לזכות הם רק עניי ישראל או גם עניי כותים, כי בכל אופן יזכו בהם העניים הראויים לזכות בהם, ויחזור ויגבה מהם. ור"י פירש, שלא תקנו שיוכל לגבות אלא מעניי אותה העיר, ולפיכך, לדעה ראשונה, יוכל לגבות רק אם יש בעיר הזו עניי ישראל, שראויים לזכות, ויחזור ויגבה מהם, אבל כשאין בעיר עניי ישראל, לא יוכל לגבות, ולדעה שניה יוכל לגבות גם כשיש בעיר הזו עניי כותים, כי גם הם ראויים לזכות, וחוזר ויגבה מהם.

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

אלו. (א-ב) כשם שתרומה כגדולה ניטלת באומד¹ ובמחשבה², כך תרומת מעשר ניטלת באומד³ ובמחשבה. (ג) וכשם שיש לו לבעל הבית רשות להפריש תרומה גדולה מהתבואה שלו, כך יש לו רשות להפריש תרומת מעשר מהמעשר שהפריש כבר לצורך הלוי⁴.

דף ל"א

הפרשת תרומות ומעשרות באומד [=בלא מדידה]

א. תרומה גדולה. לדברי הכל מפרישים אותה באומד, ומצווה לעשות כן, כי מתוך שיראים שלא לפחות, מוסיפים, ואין בזה קלקול, כי רשאי אדם להרבות את תרומתו.

ב. תרומת מעשר. לדעת אבא אלעזר בן גמלא, דינה כתרומה גדולה, כי הוקשו זה לזה, ומכל מקום, רק אם ריבה על ידי האומד, תיקן הכל, אבל אם מיעט מעשירית, צריך להשלים את החסר. ולדעת חכמים, מצווה לתרום על ידי מדידה, (וזה סדר הקדימה. (א) מידת משקל. (ב) מידת נפח. (ג) מדידה במניין]. **אלא שאם הפריש באומד, בכוונה לדייק בו, גם כן תיקן, אפילו אם בפועל ריבה, אבל אם התכוון להרבות מעשירית, לא תיקן את המעשר.**

ג. מעשר ראשון. י"א שדינו כתרומה גדולה. אבל חכמים חולקים.

חזקת קיום של פירות ומעות שהניח להפריש תרו"מ

המניח פירות טבל, שיהיו לו כדי להפריש אותם תרומה ומעשר על פירות טבל אחרים שיזדמנו לו⁵, וכן המניח מעות, לחללם על מעשר שני שיזדמן לו, הפירות והמעות בחזקתם, שהם קיימים, ואינו צריך לחשוש שמא אבדו, ולפיכך מפריש אותם על מה שבידו ואוכל מה שבידו כחולין.

ואם הלך לבדוק, ומצא שאבדו אותם פירות ומעות, כל מה שהפריש קודם שבדקם לאחרונה, בוודאי תוקן כראוי, שהרי

¹ אחד מחמשים שאמרו חכמים, מפריש באומד, דאם טעה אין כאן איסור, דמדאורייתא חטה אחת פוטרת הכרי, דלא נתנה בה תורה שיעור אלא ראשית דגן. [רש"י].

² נותן עיניו בצד זה לשם תרומה, ואוכל בצד זה, ואף על פי שלא הפריש. ותרוייהו נפקי מ"ונחשב", והאי דיליף תרומת מעשר מתרומה גדולה, לענין אומד הוא דיליף. [רש"י]. וי"מ שפסוק זה מלמד על תרומת מעשר, ותרומה גדולה למידה ממנה בהיקש, שנאמר "כדגן מן הגורן". [תוס'].

³ אף על פי ששיעורה קצוב מן התורה, מעשר מן המעשר. [רש"י].

⁴ ומיהו אין להקיש תרומת מעשר לתרומה גדולה שיועיל במתכוין חיטה אחת לפטור הכרי, דהא מעשר אמר רחמנא. ומיהו אם במתכוין מוסיף, נראה דמועיל, דמקשינן להכי לתרומה גדולה. [תוס'].

⁵ בערבי שבתות וימים טובים ... דשרי שלא מן המוקף. [תוס']. מסתימת דברי רש"י אפשר, שסובר שלא אסרו, אלא בתורם על תבואה סתם, כי יש חשש שנאכלה, אבל אם ייחד פירות טבל, להפריש מהם תרומותיו, אין חשש שאכלו אותם, ומותר לתרום מהם, אף כשאנינם בפניו, ויל"ע בזה.

אך הקשו על דברי רב מרששיא, וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף⁶ [=סמוך], הלא אסור לתרום מדבר אחד על אחר שאינו סמוך לו⁷.

ג. הישראל בא לתת מעשר שהפריש אביו.

לדברי רב אשי, הברייתא מדברת בישראל שהפריש מעשר לצורך לוי מסוים, ומת הישראל הזה, וקודם מותו אמר לבנו שהפריש את המעשר לצורך הלוי, ובא בנו לתת ללוי את המעשר שהניח אביו.

והברייתא מבארת, האם הלוי צריך להפריש תרומת מעשר מהמעשר הזה, או שחזקה על האב של הישראל שהפריש את המעשר, שהפריש ממנו תרומת מעשר, [שיכול להפריש ממנו, כפי שיתבאר בעזה"י בסמוך]. והברייתא מחלקת באופן הבא. **אם לא ציין האב מה כמות המעשר, אין לחוש שהפריש ממנו תרומת מעשר, שכן מן הסתם לא ידע כמה הוא⁸, ועל הלוי להפריש תרומת מעשר ממה שמקבל. אבל כשציין האב מה כמות המעשר, בוודאי כבר הפריש ממנו תרומת מעשר⁹, וכל מה שהלוי מקבל שלו הוא ואינו צריך להפריש ממנו תרומת מעשר.**

דברים שהשוו תרומה גדולה לתרומת מעשר

בענין תרומת מעשר נאמר "וַיִּנְחָשֶׁב לָכֶם תְּרוֹמַתְכֶם [=תרומת מעשר] פְּדָגָן מִן הַגֶּרֶן וְכַמְלָאָה מִן הַיֶּקֶב" (במדבר י"ח כ"ז), כלומר תרומת מעשר שיש להפריש מעשר מן המעשר, נחשבת לכם כתרומה גדולה שיש להפריש מהתבואה.

וביאר אבא אלעזר בן גמלא, לאיזה דברים השוו שתי תרומות

⁶ תימה, דנתן במסכת ביכורים, תרומת מעשר שוה לביכורים בשני דרכים, ניטלת מן הסהור על הטמא ושלא מן המוקף. ואמר נמי בירושלמי ... דכל התורה כולה למידה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר שמלמדה ואינה למידה, דבתרומת מעשר כתיב, ממנו, מן המוקף, ומוקמינן ליה בתרומה גדולה, ולא בתרומת מעשר. ובפרק הזהב אמרינן, ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי, רשאי בן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר. והכא פריך אתרומת מעשר וכי נחשדו כו'. ויש לומר מדרבנן אף תרומת מעשר בעי מוקף, והא דקאמר רשאי בן לוי, היינו בשבתות וימים טובים דשרי ... [תוס'].

⁷ פירש בקונטרס, דשמא באותה שעה אינה בעין. ואין נראה, דתרומה גדולה מדאורייתא בעי מוקף, ואם כן אפילו שתייהו לפניו. ובתרומת מעשר נמי, דלא בעינן מוקף אלא מדרבנן, נראה דהיינו משום גזירה, אטו תרומה גדולה, ובעינן מוקף, אפילו שתייהו לפניו, כמו בתרומה גדולה. וגבי חלה נמי תנן מוקף, אפילו שתייהו לפניו. [תוס'].

⁸ ואף על פי שחזקה על חבר שאינו נפטר מן העולם, עד שיתקן כל פירות טבלים שבידו, הכא איכא למיחש, דכיון שלא הזכיר בצואתו סכום מדה, שמא לא היה יודע כמה יש. [רש"י]. ואם תאמר והא מוקי לה כאבא אלעזר בן גמלא, דאמר ניטלת מאומד, ואם כן כי לא קייץ נמי ליחוש דלמא תקוניה תקניה בעל הבית מאומד. ויש לומר, דאינו תורם מאומד דבר שאינו שלו, שאינו רוצה להפסיד לא ללוי ולא לכהן. [תוס'].

⁹ ואם תאמר, נהי שיש לו רשות לתרום, שמא לא חשש לתרום מעשר שעתיד ליתן ללוי, והיאך נתיר מספק. ויש לומר, דכיון שהרשות בידו, ושהה זמן גדול בביתו, ומצוה עליה רמיא, סתמא דמילתא דתקוניה תקניה. [תוס'].

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

מחבירו, ואם מכר, ונתייקר השער אחר זמן, אין חבירו יכול לתבוע ממנו כלום. וביאר רבי יהודה בברייתא, זמני מכירת מספר מיני תבואות.

בשלושה פרקים מוכרים את התבואה. (א) לפני שעת הזרע. (ב) ובשעת הזרע.² (ג) ובפרוס הפסח.

ובשלושה פרקים מוכרים את היין. (א) בפרוס הפסח. (ב) ובפרוס עצרת. (ג) ובפרוס החג.

ושמן נמכר מעצרת ואילך.

ואמר רבא, כל אלו, מאחר שעבר הזמן האחרון האמור בהם, מעתה כל יום הוא זמן מכירתם.

"רוח קדים חרישית"

נאמר אצל יונה הנביא, "וַיְהִי כַּזְרֵחַ הַשָּׁמַשׁ וַיִּמְן אֶלְקִים רוּחַ קָדִים חַרִּישִׁית וַתֵּךְ הַשָּׁמֶשׁ עַל רֹאשׁ יוֹנָה וַיִּתְעַלֶּף וַיִּשְׁאַל אֶת נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי" (יונה ד' ח').

ואמר רב יהודה, שנקראת רוח מזרחית זו, "רוח קדים חרישית", **מלשון חרישה, שבשעה שמשבת, עושה תלמים תלמים בים, כתלם של מענית המחרישה.**

והקשה רבה מה ענין להזכיר כאן גבורת הרוח באופן כללי כגון שחורשת את הים כשבא לספר שבאה להכות את יונה ככתוב "וַתֵּךְ הַשָּׁמֶשׁ עַל רֹאשׁ יוֹנָה".

ואמר רבה שנקראת רוח מזרחית זו של יונה "רוח קדים חרישית" **מלשון להחריש ולהשתיק, שבשעה שהיתה מנשבת, היתה משתקת כל רוחות קרירות שבעולם, ומבטלת כל צינה,** עד שנעשה חום גדול, והכתה השמש על ראש יונה. וכן מצינו בכתוב "אֲשֶׁר בְּגִדְךָ חֲמִים בְּהִשְׁקֵט אֶרֶץ מִדְרֹם" (איוב ל"ז י"ז), כלומר, הבגדים מתחממים, על ידי שרוח דרומית שותקת, וזה נעשה על ידי רוח מזרחית, המשתיקה כל רוחות.

ארבע רוחות

רב הונא ורב חסדא היו יושבים, והיה גניבא חולף והולך לפניהם. אמר אחד מהם לחבירו, נקום מפניו שהוא בן תורה. השיב לו חבירו, מלפני בעל מחלוקת³ נקום? בתוך כך בא אצלם גניבא, ושאל אותם, במה הם עוסקים. והשיבו לו ברוחות.

אמר להם, כך אמר רב חנן בר רבא אמר רב, **ארבע רוחות**

² תימה, דכל זה הוא פרק אחד, דאין הפסק בין לפני הזרע לשעת הזרע. ויש לומר דבשעת הזרע הוא סוף הזרע, שכבר זרעו כל מה שהיה להם, ונתחסר להם, שלא היה להם כל הצורך. [תוס'].
³ שהיתה לו מריבה עם מר עוקבא שהיה אב ביי"ד כדאמרינן בפרק קמא, בני אדם העומדים עלי, ובידי למוסרם למלכות, והוא היה גניבא, כדמפרש התם. [רש"י].

קודם הבקידה אחרונה היו קיימים, אבל מה שהפריש מאחר הבדיקה אחרונה ועד עתה, יש להסתפק אם הופרש כראוי, שעדיין היו קיימים, או שכבר אבדו. ונחלקו חכמים בדבר זה.

לדעת רבי אלעזר [בן שמוע] במשנתנו, כל הפירות יש לו לחוש מעת לעת. **ולדברי רבי יוחנן**, כוונת רבי אלעזר, שאין צריך לחשוש אלא על זמן של מעת לעת אחרון שקודם הבדיקה האחרונה, בה גילה שאבדו הפירות, אבל קודם מעת לעת זה, בוודאי עוד היו הפירות קיימים, ומה שהפריש מהם תוקן כראוי. [וכן היא משמעות לשון המשנה "מעת לעת"]. **ולדברי רבי אלעזר בן אנטיגנוס** משום רבי אלעזר בר ינאי, כוונת רבי אלעזר, שיש לחוש כמעט על כל הזמן מאז הבדיקה הקודמת, שמא כבר אז אבדו הפירות, ואין לו לסמוך עליהם אלא עד מעת לעת שאחר בדיקה קודמת, שאותו זמן לבדו שסמוך לבדיקה שנמצאו הפירות קיימים, אין לחוש בו שמא כך כך מהר אבדו.

ואמר רבי אלעזר [בן פדת האמורא], **שחכמים** חולקים על רבי אלעזר [בן שמוע התנא], **ואומרים**, שאם מצא שאבדו הפירות, **חושש לכל מה שהפריש מאז הבדיקה הקודמת.** שכן דעתם מבוארת לענין מקוה, כמו ששינו, שמקוה שהיה בחזקת שלם, ולאחר זמן נמדד, ונמצא חסר, כל מה שטבלו בו מאז בדיקה אחרונה, הרי זה בחזקת טמא, ומטמא כל טהרות שנגע בו, בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים⁴.

זמני קלקול היין

רבי יהודה אומר, המניח יין טבל, להפריש ממנו תרומות של יינות אחרים, שירצה לשתות, צריך לבודקו שלוש פעמים בשנה, שלא נעשה חומץ, שהרי אין תורמים חומץ על היין.

א. בקידום של מוצאי החג. כלומר כשמנשבות רוחות מזרחיות, במוצאי החג, כשכבר נכנסה תקופת תשרי של חמה.

ב. ובהוצאת סמדר. כלומר, בשעה שהגפנים שעל האילנות נעשים סמדר, שהפרח תם והענבים נראים באשכול כסדרן.

ג. ובשעת כניסת מים לבוסר. י"מ שהוא אחר שגדל הבוסר, ונכנס בו לחלוחית שיכול לסחוט משהו ממנה. וי"מ שהוא הזמן שנעשה הענב בוסר, שהיו רגילים לכותשו עם מים ונעשים חומץ.

זמנים של מכירת התבואה

השותפים שיש להם תבואה, אין אחד מהם יכול למכור שלא מדעת חבירו, חוץ מזמנים מסוימים, שהם קבועים למכירת התבואות, ובאותם זמנים יכול האחד למכור בלא לשאול

⁴ דכי אמרינן ספק טומאה ברשות הרבים טהור, היינו ספק נגע ספק לא נגע, דאיכא למימר לא נגע, אבל זה שהיה טמא ודאי, ואתה בא לטהרו בטבילת ספק, אל תטהרנו מספק. [רש"י]. וכן לענין הפרשת תרומות ומעשרות מספק אין להתיר מה שהיה בחזקת טבל.

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

נזקי רוח מזרחית

לעיל נתבאר, שרוח מזרחית מקלקלת את היין. ואמר רב נחמן בר יצחק, שמהכתוב הבא למדו חכמים דברים נוספים הבאים על ידי רוח מזרחית, "כי הוא בן אחים ופריא ובוא קדים רוח ה' ממדבר עלה ויבוש מקורו ויחרב מעינו הוא ושסה אוצר כל פלי חמדה" (הושע י"ג ט"ו). וכך דרשו החכמים את הכתוב הזה.

רבי אמר, רוח מזרחית גורמת לכך שאשה מפלת בו, שנאמר, "ויבוש מקורו", זו מקורה של אשה.

ושמואל אמר, אפילו מרגלית שבים מרקבת בו, שנאמר, "הוא ושסה אוצר כל פלי חמדה", וזו מרגלית שבים.

ורבי יוחנן אמר, אפילו שכבת זרע שבמעו אשה [תוך שלשה ימים], מסרחת בו, שנאמר "ויחרב מעינו" זה שכבת זרע שבמעו אשה.

ואמר רבא, עדי סוראה הוא כלומר הדבר הזה מבני סורא הוא, דדייקי קראי

ועוד אמר רבא, שהכתוב, "כי הוא בן אחים ופריא", מלמד, שעל ידי רוח מזרחית, דבר שדחוק בין שני דברים נעשה רפוי. וביאר רבא שהכוונה לקופינא דמרא, כלומר בית יד הנתון בחור שבראש המכוש, שהוא דחוק בין שני צידי החור, ונעשה רפוי. ורב יוסף אמר שהכוונה לסיכתא בדפנא, כלומר אפילו יתד שבדופן מתייבש על ידי החום ונעשה רפוי. ורב אחא בר יעקב אמר, שהכוונה לקניא בכופתא, כלומר אפילו קנה הארוג בסל [=כפיפה] נעשה רפוי.

סליק פרק כל הנט

מנשבות בכל יום^א, ורוח צפונית מנשבת עם כולן [נוחה היא, לא חמה ולא צוננת, וממתקת את שאר הרוחות], שאלמלא כן, אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת. ורוח דרומית קשה מכולן, ואלמלא בן נץ [=מלאך העשוי כנץ] מעמידה [בכנפיו], מחרבת כל העולם כולו מפניה, שנאמר, "המבינתך וְאַבְרָם נָץ פִּרְשׁ כְּנָפוֹ לְתִמְנָן" (איוב ל"ט כ"ו).

רבא ורב נחמן מכבדים את רב נחמן בר יעקב

רבא ורב נחמן בר יצחק היו יושבים, והיה רב נחמן בר יעקב חולף והולך לפניהם, כשהוא יושב בעגלה של זהב המסוככת בבד סרבל צבוע תכלת הדומה לכרת.י.

רבא הלך אצלו, ורב נחמן בר יצחק לא הלך אצלו, שלא ידע מי יושב בעגלה ואמר שמא מאנשי בית ראד הגולה הם רבא צריך להם ולפיכך יש לו לכבדם ואני איני צריך להם, שהיה רב נחמן חתן הנשיא^ב.

וכשראה רב נחמן, שהיושב בעגלה הוא רב נחמן בר יעקב, הלך אצלו, לכבדו.

גילוי הזרוע מפני החום

באותו פעם שיצא רב נחמן בר יעקב בעגלה של זהב, והלכו אצלו רבא ורב נחמן, היתה רוח מזרחית מנשבת, והיה החום גדול, וגילה רב נחמן בר יעקב את זרועו [כלומר קיפל השרוול] מפני החום, ואמר, שידא נשיב, כלומר השידה מנשבת ומחממת.

^א ואלו שמותן. צפונית – אסתנא. דרומית – שדיא. מערבית – אוריא. מזרחית – שותא, וכאן נקראת שידא, מלשון שד, כי מזיקה.

^ב לשון אברתו, יגדיל כנף. [רש"י].

^ג כן פירש בקונטרס, דרב נחמן בר יצחק חתניה דבי נשיאה הוה ... ולפירושו רב נחמן סתם שבגמרא, הוא רב נחמן בר יצחק ... ואין נראה דבפרק מי שהוציא אוהו ... משמע דרב נחמן סתם לאו היינו רב נחמן בר יצחק ... אלא רב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יעקב ... והא דקאמר הכא רב נחמן בר יצחק לא צריכנא להו, עשיר היה, ולא היה צריך להם. [תוס'].